

Devlet İktisadî teşekkülleri memurları tekaüt sandıkları hakkında kanun lâiyhası ve İktisat, Maliye ve Bütçe encümenleri mazbataları (1/589)

T. C.

Başvekâlet

Kararlar dairesi müdürlüğü

Sayı : 6/1236

27 - III - 1941

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

Devlet İktisadî teşekkülleri memurlarının tekaüt sandıkları hakkında İktisat vekilligince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetince 21 - III - 1941 tarihinde Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâiyhası esbabı mucibesile birlikte sunulmuştur.

Başvekil

Dr. R. Saydam

İktisadî Devlet teşekkülleri memurları tekaüt sandıkları hakkında mucip sebepler lâiyhası

Umumiyetle smâî, ticarî ve İktisadî faaliyetlerde azamî verimin alınabilmesinde en mühim âmillerden birinin de, işini meslek ittihaz eden ve istikbale emniyetle bakan tecrübeli elemanlar istihdamı olduğu şühesizdir.

Bundan dolayı sanayileşme ve umumî olarak İktisadî kalkınma siyasetinin sağlam temellere istinat edebilmesini ve Devlet elindeki İktisadî ve ticarî teşebbüslerin seri ve metodik inkişaflarını temin maksadile, bir taraftan bilgili ve tecrübeli meslek adamları yetiştirmek için tedbir alınırken, diğer taraftan bunların istikbal endişelerinden kurtarılarak teşekküllerine bağlı birer meslek uzvu haline getirilmelerinin icabına tevessül edilmesi zarurî görülmüştür.

Bu maksadı zaten itibare almış bulunan 3460 sayılı kanunun muvakkat maddesinin E bendi, İktisadî Devlet teşekküllerinin her biri için bir tekaüt sandığı kurulmasını emretmiş bulunmaktadır.

İlişik kanun lâiyhası, bu bent hükümleri dairesinde İktisadî Devlet teşekküllerinde kurulması icabeden tekaüt sandıklarının teşkilât ve idare faaliyetleriyle temin edecekleri hak ve menfaatleri tanzim etmek maksadile kaleme alınmıştır.

Bu tanzimde, bir taraftan 3460 sayılı kanunun derpiş ettiği şekilde Devlet İktisadî teşekküllerinin her biri için müstakil birer tekaüt sandığı ihdası derpiş edilmiş ve diğer taraftan da lüzum ve fayda hâsıl olduğu zaman bu müstakil sandıkların birleşebilmeleri imkânı verilmiştir. Kanun projesi muhtelif İktisadî Devlet teşekküllerinde çalışan memurların tekaüt hakları bakımından yeknesak hükümlere tâbi tutulmasını esas olarak kabul etmiştir. Bu itibarla bir memurun ayrı ayrı tekaüt sandıklarına malik teşekküllerde vaki olacak memuriyet tebeddüllerinin, tekaüt-lük haklarına dokunmaması için lâzım gelen tedbirler alınmıştır. Bu tedbirlerin prensibi tekaüt hakkı bakımından memurun daima aynı teşekkülde çalışıyormuş gibi muamele görmesidir.

Kanunun birinci maddesinde, kurulmuş veya kurulacak olan tekaüt sandıklarının hükmi şahsiyeti ve malî muhtariyeti haiz olacakları tesbit edildiği gibi ikinci maddesinde bu sandıkların birleşerek yeni sandık vücade getirebilecekleri ve bu suretle kurulacak olan sandıkların istihlâf ettikleri sandıkların hak ve vecibelerini devralacakları tesbit edilmiştir.

Kanun lâiyhasının üçüncü maddesinde, kurulacak sandıkların gelirleri tesbit edilmiş ve dör-

dtinöü maddesile de bunların her hangi bir vergi ve resme tâbi olmadıkları ve haciz ve tenlik edilemeyecekleri hükmü konulmuştur.

Lâyihanın beşinci maddesinde, memur tabirile ne kastedildiği tasrih olunmuştur. 3460 sayılı kanunun muvakkat maddesinin E bendi daimî ve müseccel memur ve müstahdemlerin tekaütlüklerini derpiş ettiğine göre bu vaziyeti haiz memurların 3659 sayılı kanun hükümleri bakımından hangileri olduğu tesbit edilmiştir. Binnetice memuriyeti meslek ittihaz etmemiş kimselerle vazifelerinin mahiyetleri icabı memur olmayanlar tekaüt sandığından hariç tutulmuştur. Bu ikinciler esasen İş kanunu ile derpiş edilen mecburî sigortaya tâbi olanlardır.

Lâyihanın 6 ncı maddesinde sandıklara dahil memurların tekaütlüğe sayılacak hizmetlerinin hangi tarihten başlayacağı gösterilmiştir. Bu maddeye konan hükme göre başlangıç tarihi, buldukları idarelerde tekaüt aidatı kesilmeğe başladığı tarih olmak lâzım gelir. Bu suretle tekaüt sandıkları lâyihasının geç tanzimi dolayısıyla şimdiye kadar aidat vermiş olan memurların bu aidatı vermekle ihraz etmiş olmaları tabii bulunan tekaüt hakları mahfuz tutulmak istenilmiştir. Ancak bu memurlardan bir kısmının kanunun neşrinden önce bu aidatları geriye almış olmaları ihtimali düşünülerek tekaüt hakkından istifadeleri için geri almış oldukları parayı ve idarelerin de muadilini sandığa tediye etmeleri şartı konulmuştur. Sonra bir teşekkülde aidat veren memur başka bir teşekküle nakletmişse aylığından ilk aidat kesildiği tarihin muteber olması derpiş edilmiş bulunmaktadır.

Lâyihanın 7 nci, 8 nci ve 9 ncü maddeleri muhtelif tekaüt sandıklarına tâbi memurlardan bu kanuna tâbi sandıklara dahil memuriyetlere nakilleri iera edilen ve bilmukabele bu sandıklardan Devlet, hususî idareler ve belediyelerde veya mahsus bir kanunla tekaüt sandığı kurulmuş olan diğer idarelerde bir vazifeye geçen memur ve müstahdemlerin tekaüt haklarının tanzimi için icap eden hükümleri ihtiva etmektedir. Filvaki bu gibi nakil ve tahvillerin ierasının zarurî olması bir taraftan diğer tarafa geçen memurların tekaüt haklarının mahfuziyeti için tedbir alınmasını istilzam eder bir vaziyettir.

3028, 3137, 3202 sayılı kanunlar, mümasil nakillerde tatbik edilecek muamelelere dair hükümleri muhtevi bulunmaktadır. Bu hükümlere göre Devlet Demiryollarında, mülga tütün, müskirat ve barut inhisarlarının Devletçe idare edildiği devirlerde, İnhisarlar Umum Müdürlüklerinde, Denizyolları, Akay, fabrika ve havuzlar idarelerinde, Türkiye Cümhuriyeti Ziraat Bankasında çalışanlardan maaşlı Devlet memuriyetindeki hizmetleri 15 seneyi doldurmuş olanların sayılan idarelerde ücretle geçecek hizmet müddetleri de tekaütlüklerine mahsup edilerek (25) senenin hitamında en son maaşa göre tekaütlük hakları tanınmaktadır.

Bunlardan maaşlı Devlet memuriyetlerindeki hizmetleri 15 seneyi doldurmıyanların ise talep vukuunda, sene küsurları tam sayılmak üzere maaşlı filî hizmetlerinin her senesi için son aslı maaşının iki misli tazminat verilmek suretile alâkaları kesilmektedir. Bidayetden mevcut hükmün iktisadî Devlet teşekküllerinde çalışan ve çalışacak olan Devlet memurları hakkında aynen tatbiki düşünülmüş ise de 15 senesini Devlet memuriyetlerinde geçirenlere verilecek tekaütlük maaş tahsisini Hazineye bırakmak bunlar için devamlı ve karşılıksız bir külfet altına girilmesini icap ettireceğinden, bazı zaruretlerle tedvin edimiş olan bu hükmün tevsiinden ise Devletteki hizmet müddetine bakılmaksızın ikinci fıkra hükmünün yani her hizmet senesi için son aslı maaşının iki misli tazminat verilmesi ve bu tazminatın da müterakim aidat makamında memurun bağlanacağı sandığa tesviyesi muvafık telâkki edilmiş ve iktisadî Devlet teşekküllerinden Devlet, İdareyi Hususiye, belediye hizmetlerine geçecek memurların müterakim aidatlarının da Hazineye devri suretile bilâhara karşılıksız bir tekaütlük maaş tahsis ihtimalleri önlenmiştir.

Diğer tekaüdiyeli Devlet idareleriyle iktisadî Devlet teşekkülleri arasında vaki olacak memur nakillerinde de bunların müterakim aidatlarının müteakibilen intisap edecekleri idarelere devri esası kabul edilmiştir.

Lâyihanın 10 ncü maddesile aylıkları 3659 sayılı kanunun 3 ncü maddesi hükmüne tâbi bulunan Umum müdür ve muavinleriyle Murakabe heyeti Reis ve azaları ve yine aylıkları 3659 sayılı kanunu 10 ncü maddesine tâbi daimî ve müseccel müstahdemler ile ihtisas mevkilerinde ça-

lısan memurlarm, tekaütlük bakımından müktesep hakları bulunan derece aylığma göre muameleye tâbi tutulacakları tesbit edilmiş bulunmaktadır.

11 nei madde ile konan hüküm, mümasil sandıklarda olduğu gibi, kurulmuş ve kurulacak olan sandıklarda da her beş senede bir sandığın malî durumunun bir tetkike tâbi tutulmasını ve bu tetkikin neticesine göre tedbir alınmasını imkân altına almağa matuftur.

Lâyihanın 12 nei maddesinde teşekküllerin iştiraki bulunan şirketlere teşekkül idare meclisinin tensibile geçen memurların tekaüt hakları düşünülmüş ve bir çok defa bu kabıl şirketlerin bünyesini takviye maksadile yapılan bu türlü tayinlerde teşekkül memurlarının tekaüt haklarının korunması adalet prensipleri iktizasından görülebilmek, maddeye lâzım gelen hükümler konulmuş ve bu suretle bu şirketlerin idaresine alâkalı teşekkülün müstait ve muvaffak memurlarının idaresine tevdiî temin edilmiştir.

Lâyihanın 13 neü maddesinde sandıkların idare heyetlerinin kimlerden tereküp edeceği ve sureti intihapları gösterildiği gibi bu suretle çalışacak idare heyeti azalarının 100 lirayı tecavüz etmemek üzere bir ücret verilebilmesi de kabul edilmiştir. Ancak bu suretle ücret alacak idare heyeti reis ve azalarının her hangi bir suretle teşekkül iştiraklerinde bir vazife deruhde etmemiş ve aynı zamanda ücret almamış bulunması kaydida unutulmamıştır.

Kanun lâyihasının 14 neü ve 15 nei maddelerinde ise, sandığın bütçe ve kadrosunun ne suretle tanzim ve tasdik edileceği, idare maaş ve masraflarının temin şekli tesbit olunmuştur.

Kanun lâyihasının 16 nei ve 17 nei maddelerinde birleşik sandıkların idare heyetinin ve umum müdürünün ne şekilde intihap edileceği bütçe ve kadro ve bilânçoları bakımından tâbi olacağı muamele tesbit edildiği gibi, muhtelif vekâletleri alâkadar eden birleşik sandıkların İcra Vekilleri Heyetince tensip edilecek bir vekâlete bağlanacağı ciheti de tebarüz ettirilmiştir.

Lâyihanın 18 nei maddesi sandık gelirlerinin tenmiye şeklini göstermektedir. Bu madde bir taraftan maaş ve tazminatın mutlak bir intizam ile tediyesine müsait seyyaliyeti temin ve diğer taraftan da tenmiye şekli için azamî emniyet ve garantiyi haiz tedbirleri ihtiva etmektedir.

19 neu madde ise aidatı vaktinde tevkif ve tahsil etmeyenlerin haklarında tatbiki lâzım gelen hükmü muhtevirdir.

Kanun lâyihasının 20 nei maddesinde ise kanunda tasrih edilmeyen hususlarda 1683 sayılı kanunla zeyillerinin ve buna müteferri hükümlerin tatbik edileceği tasrih edilmiştir.

Malûm olduğu üzere 1683 sayılı kanun Devletin maaşlı memurlarının tekaüt vaziyetlerini ve bu husustaki şart ve ölçüleri ihtiva etmektedir. 3460 sayılı kanuna tâbi teşekkül memurları, bu teşekküllerin Devlet sermayesile kurulmuş bulunmaları bakımından olduğu kadar, 3659 sayılı kanun hükümlerine göre de Devletin maaşlı memurlarına nisbetle muadeletleri tayin edilerek Devlet memurlarına yaklaştırılmış bulundurulduklarından, tekaütlük hak ve menfaatlerini iktisap şartlarının tesbitinde de, maaşlı Devlet memurlarile olan derece farkları mahfuz olmak üzere, yeknesak bir rejime tâbi tutulmaları muvafık görülmüştür.

Bu itibarla bu kanunda bu yolda yeniden esaslar vazedileceğine veyahut Devlet tekaüt rejiminin esasları bu kanuna alınacağına, projede olduğu şekilde, bir atıf yapmak münasip görülmüştür.

Lâyihanın 21 nei maddesinde alâkadarlarına tekaüt işleri hakkında idare heyetlerince verilmiş olan kararlar aleyhine bağlı bulunduğu vekâlet nezdinde itiraz edebileceği ve vekâletçe verilecek karar üzerine de son merci olarak Devlet Şûrasına müracaat edebilecekleri tesbit edilmiştir.

Lâyihanın 22 nei maddesi, Umumî murakabe heyetile M. T. A. Enstitüsünde ve E. İ. E. İdaresinde aynı kanun hükümleri dairesinde birer sandık kurulmasını âmir bulunmaktadır. Umumî murakabe heyeti zaten 3460 sayılı kanunun kurumlarından biridir; diğerleri ise doğrudan doğruya bu kanuna dahil kurumlar olmamakla beraber faaliyetleri bakımından iktisadî devlet teşekküllerine yardımcı mahiyetindedirler.

23 neü maddede 3202 sayılı kanunla kurulu (Türkiye Cumhuriyeti Ziraat bankası memurları Tekâüt sandığı) na dahil olanların mezkûr kanunla tesis edilmiş olan haklarının mahfuziyeti itibare alınmış bulunmaktadır.

Ziraat işletmeleri kurumunda 3308 sayılı kanunun 13 neü maddesile teşkil edilmiş olan yar-

dım sandığının devamına bu lâyihanın kabulü halinde lüzum kalmayacağından bu sandığın ilgasile sandığa yatırılmış olan aidat ve ikramiyelerin alâkadarlara iadesi muvakkat birinci madde ile derpiş edilmiştir. Muvakkat ikinci madde, henüz bir tekaüt sandığı tesis edilmediği halde memur aylıklarından tekaüt aidatı tevkif eden idarelerin gerek bu paralarla gerek bunlara mukabil olarak idarelere ayrılan mebalığın ve bunların temettülerinin bu kanuna göre kurulmuş veya kurulacak olan tekaüt sandıklarına devredilmesini âmirdir. Bu suretle tekaüt sandıkları iptidai birer sermaye elde etmiş olacaklardır. Bu paralar esasen ileride teşkil edilecek tekaüt sandığına devredilmek üzere ayrı hesaba alınmış buldukları ve memurların tekaütlükleri bu paraların tevkif tarihinden başlayacağı cihetle bunların sandıklara devri maslahata en uygun hattı hareket olarak düşünülmüştür.

Muvakkat üçüncü madde ile henüz sandık kurmamış olan idarelerin sandıklarının bir ay içinde kurup faaliyete getirmek mecburiyeti tesis edilmektedir. Aynı zamanda lüzum ve fayda görüldüğü takdirde sandıkların doğrudan doğruya birleşik sandık halinde de kurulabilmesi için bir hüküm ilâve edilmiştir.

İktisat encümeni mazbatası

T. B. M. M.

İktisat encümeni

Esas No. 1/589

Karar No. 44

14 - V - 1941

Yüksek Reisliğe

Devlet iktisadî teşekkülleri memurları tekaüt sandıkları hakkında İktisat vekillliğince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetince 21 - III - 1941 tarihinde Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâyihası Encümenimize havale buyurulmuş olmakla İktisat vekâleti Teftiş heyeti reisi Mustafa Nuri Anıl ve Birinci hukuk müşaviri Ziya Yürük ve bazı celselerde de İktisat ve Ticaret vekilleri hazır buldukları halde tetkik ve mütalea olundu.

İktisadî Devlet teşekküllerine intisap eden memurların istikballerinin temini bunların vazifelerine bağlılıklarını ve memuriyet hayatında istikrarı ve binnetice tecrübe ve ihtisas sahibi elemanlarla bu müesseselerin iş görmelerini mümkün kılacağından kanun lâyihası esas itibarile kabule şayan görülmüştür.

Lâyihanın birinci maddesine göre iktisadî Devlet teşekkülleri memurları için şimdye kadar kurulmuş ve bundan sonra kurulacak tekaüt sandıklarının teşkilât, idare ve faaliyetleriyle alâkalılara temin eyleyeceği hak ve menfaatlar bu kanun hükümlerine tâbi olmak lâzım gelmektedir.

Kanun lâyihasının ikinci maddesi ise bu kanun kükümlerine tâbi olmak üzere iktisadî Devlet teşekkülleri için kurulmuş ve kurulacak sandıkların kısmen veya tamamen birleştirilebilmelerini kabul etmekte ve bu takdirde birleşme kararlarının nasıl ittihaz edileceğine dair hükümler vazetmektedir.

Bu mevzu üzerinde ehemmiyetle duran Encümenimiz yaptığı uzun müzakerelerden ve bu hususta İktisat ve Ticaret Vekillerini dinledikten sonra her iktisadî Devlet teşekkülü için ayrı ayrı birer sandık tesisi yerine bunlar için bir tek sandık tesisinin daha muvafık olacağı neticesine varmıştır. Filvaki ayrı ayrı sandık teşkili takdirinde idare masraflarının artacağı ve diğer taraftan memurları az ve dün maaşlı olan iktisadî Devlet teşekküllerinin sandıklarının kabiliyeti hayatiyeleri mahdut bulunmasına mukabil teşkilâtı geniş olan teşekküllerin sandıklarının arzedeceği emniyet dolayısıyla diğerleri aleyhine bir tercih sebebi ihdas edilmiş olacağı ve bir teşekkülden diğer teşekküle memur alıp verme zaruretleri karşısında mükerrer kayıt ve muamelelere yol açılacağı düşünülmektedir esasen aynı mahiyet ve ka-

rakteri arzeden iktisadî Devlet teşekküllerinin tek bir tekaüt sandığına malik olmaları neticesine varılmıştır.

İktisat ve Ticaret Vekillerinin verdiği izahata göre Hükûmetin de bidayeten aynı kanaatle bütün iktisadî Devlet teşekkülleri için tek bir sandık vücade getirilmesini derpiş ettiği halde sonradan daha evvel muhtelif tarihlerde tekaüt rejimine sahip bulunan ve son defa 1937 senesinde 3202 sayılı kanunla yeni bir şekil almış olan Ziraat bankası memurları tekaüt sandığının birikmiş sermayesinin yüksek bir hadde balığ olmasının banka mensupları hakkında temin ettiği müktesep hakkın ihlâl edilmemesi bakımından ayrı sandık teşkilinin terih edilmiş olduğu ve Ziraat vekâletinin de tek sandığa taraftar bulunduğu anlaşılmıştır.

Türkiye Cümhuriyeti Ziraat bankasının bu hususî durumu dolayısıyla bu kanunla tesbit edilen rejime tâbi olmakla beraber ayrı bir sandık olarak muhafazası hakkında Ticaret vekilinin mütalesasını nazarı itibare alan Encümenimiz bir taraftan tek bir sandığın bahşedeceği faide ve suhuleti temin ve diğer taraftan mezkûr banka memurlarının müktesep haklarına riayet keyfiyetlerini telif maksadile Türkiye Cümhuriyeti Ziraat bankası memurları tekaüt sandığının ayrı bir kurum olarak ipkasını ve henüz sandık kurmamış olan diğer İktisadî Devlet teşekküllerinin tek bir sandığa bağlanmasını prensip itibarile kabul etmiş ve birinci ve ikinci maddeyi buna göre yeniden tanzim eylemiştir.

Birinci maddede sandığın adı gösterilmekte ve hükmî şahsiyeti idarî ve malî muhtariyeti haiz olacağı tebarüz ettirildikten sonra İktisat vekâletine bağlı bulunduğu zikredilmektedir. Bu mesele üzerinde duran encümenimiz, ikinci maddede sandığa dahil olduğu gösterilen idareler arasında üçünün İktisat vekâletine ve diğerlerinin ayrı ayrı vekâletlere bağlı olmasını nazarı itibare alarak sandığa dahil memurların ekserisinin bağlı oldukları vekâlet olmak itibarile sandık idaresinin de bu vekâlete bağlı olmasının muvafık olacağı neticesine varmıştır.

Yeniden kaleme alınmış olan ikinci maddede sandığa dahil idareler tadat edilmiştir. Bu madde Hükûmetçe teklif edilen lâyihanın birinci ve 22 nci maddeleri yerine kaim olmak üzere ve Ziraat bankası haricinde kalan idarelerin

hepsi için tek bir sandık teşkil edileceğine göre tertiplenmiştir.

2284 sayılı kanunla kurulan Halk bankasının sermayesinin yüzde doksandan fazlasının doğrudan doğruya Hazineye veya sermayeleri Devlete ait bulunan İktisadî Devlet teşekküllerine ait bulunduğu nazarı itibare alınarak mahiyeten İktisadî Devlet teşekkülleri arasındaki bankalardan farkı bulunmayan bu banka ile buna bağlı bulunan Halk sandıklarının da tekaüt sandığına dahil olmaları tensip edilmiştir.

Üçüncü maddede yapılan tadil esasen kanunun muhtelif maddelerinde tediyesi drepış olunan mebalığın ayrıca sandık sermayesi meyanında tadadının lüzumsuzluğu dolayısıyla dördüncü bendin kaldırılmasına inhisar etmiştir.

Dördüncü madde aynen kabul edilmiştir. Beşinci maddede de birinci ve ikinci maddelerin yeniden tanzimi dolayısıyla memur tabirinin ikinci maddeye ithal edilmiş olmasından mütevellit ufak bir tashih yapılmıştır.

Altıncı maddedeki değişiklik ibare tashihine munhasır kalmıştır.

Yedinci ve sekizinci maddeler hükümleri esas itibarile aynen kabul edilmekle beraber bu maddelerin ikinci fıkralarında 3028 sayılı kanuna matuf hükmün müstakil bir madde teşkil etmesi icabettiği neticesine varıldığından bu iki madde metinlerinde lâzım gelen değişiklikler yapılmış ve dokuzuncu madde buna göre kaleme alınmıştır. Bir de Hükûmet lâyihasının 8 ve 9 ncu maddelerinde zikri geçen tebeddüllerin tatbikatta sıhate mukarin olarak tesbitindeki müşkülât düşünülerek bunun % 4 üzerinden hesap edilmesi lâzım geldiği 8 nci ve yeni 10 ncu maddelerde tebarüz ettirilmiştir.

Kanun lâyihasının 10, 11, 12 nci maddeleri aynen kabul edilmiş ve bunlar encümenimizin tadilatına göre 11, 12, 13 ncu maddeler olarak gösterilmiştir.

Kanun lâyihasının 13, 14, 15, 16, 17 nci maddeleri ayrı ayrı sandık teşkil edildiğine göre bu sandıkların ne suretle idare edileceklerinden bahsetmektedir. Encümenimizin birinci ve ikinci maddede yaptığı tadilatâ göre Türkiye Cümhuriyeti Ziraat bankası hariç olmak üzere diğer idareler için tek bir sandık teşkil edileceği hakkındaki hüküm karşısında bu sandığın idaresinin Hükûmetçe teklif edilen şekle uymayacağı düşünüülerek buna göre idare bahsinde yeni hükümler

tedvini lüzumu hâsıl olmuştur. Encümenimizce tesbit edilen 15, 16, 17 nei maddeler bu maksatla kaleme alınmıştır.

Kanun lâyihasının 18 nei maddesi sandık mev-cudunun tenmiye şeklinden bahsetmektedir. Bir müddet evvel encümenimizce müzakere ve kabul edilmiş ve halen Bütçe encümeninde olan kanun lâyihasına mevzu hükümler Tekâüt sandıklarına ihtiyaçlarından fazla olan mebalîğ ile Hazine bonoları iştirası mecburiyetini tahmil etmekte olduğu, göz önünde bulundurularak bu lâyihada ayrıca hüküm vazına lüzum görülmemiş ve bu itibarla mezkûr madde lâyihadan çıkarılmıştır.

Kanun lâyihasının 19 neu maddesi hükmü hâlâfına hareket edenlere tatbik edilecek cezanın tayinini salâhiyetli mercilere bırakacak şekilde yeniden kaleme alınarak yeni metin 18 nei madde olarak tesbit edilmiştir.

Sandığa dahil memurların umumiyetle tekaüt işlerinde 1683 sayılı Devlet mülkî ve askerî memurlarının tekaütlükleri hakkındaki kanun hükümlerine tâbi olacağını gösteren kanun lâyihasının 20 nei maddesinin hükmü esas itibarile muvafık görülmüş ve ancak meseleye vuzuh vermek bakımından yazılışı değiştirilerek ve 19 neu madde olarak yeniden kaleme alınmıştır.

Kanun lâyihasının 21 nei maddesi ufak bir tadille 20 nei madde olarak tesbit edilmiştir.

Kanun lâyihasının 22 nei maddesinin hükmü yukarıda gösterilen sebeplerden dolayı ikinci madde hükmile birleştirilerek yeni ikinci madde buna göre yazılmış olduğundan lâyihadan tayıy edilmiştir.

Kanun lâyihasının 23 neu maddesi Türkiye Cumhuriyeti Ziraat bankası kanunile tekaütlük bakımından Ziraat bankası ve müesseseleri ve Tekâüt sandığı ile İstanbul emniyet sandığı memurlarına ve Tekâüt sandığına tanınmış olan ve lâyihada derpiş edilmeyen hakların mahfuziyetinden bahsetmektedir.

Bu mesele üzerinde duran Encümenimiz Ziraat bankası memurları Tekâüt sandığının yeni teşkilî derpiş edilen Tekâüt sandığından ayrı olarak ipkası kabul edilmiş olmakla beraber her iki sandığın aynı kaide ve esaslara göre muamele yapmaları ve tekaüt sistemlerinde yeknesak hareket etmelerinin icabedeceği neticesine varılmış ve bu esasa göre kanun lâyihasının Türkiye Cumhuriyeti Ziraat bankası sandığına dahil bulunanlar hakkında da aynen tatbiki lâ-

zımgelen hükümler tadat edilmek suretile yeni 21 nei madde kaleme alınmıştır. Buna göre 3202 sayılı kanunun bu lâyihaya muğayir olmayan hükümlerinin devamı tatbiki tabîi görülmüştür.

Encümenimizce yeniden kaleme alınan 22 nei madde ile İcra Vekilleri Heyeti kararile Türkiye Cumhuriyeti Ziraat bankası memurları tekaüt sandığının bu kanunla kurulan sandığa ilhak edilebileceği tesbit edilmek suretile bütün iktisadî Devlet teşekküllerinin tek sandığa bağlı bulunmalarındaki aşikâr faydanın zamanı gelince tahakkuk edebilmesi imkânını hazırlamış bulunmaktadır.

Sandığa dahil idarelerde çalışmakta olan memurların bundan evvelki hizmetlerinin kanun lâyihası esaslarına göre geçen ve geçecek hizmetlerine ilâvesinin madelet icabı olduğu hususunda Encümen azasından Diyarbakır mebusu Veli Needet Sünkitay tarafından yazılı teklif Encümenimizce uzun uzadıya müzakere edilerek bu hususun temininde İktisat ve Ticaret vekâletlerinin mutabık bulunduğu anlaşılmış ve İnhisarlar Umum müdürlüğü memurları için kabul edilen kayıt ve şartlar altında olmak üzere bu memurların 3656 sayılı kanuna tâbi dairelerle millî bankalar hariç olmak üzere 3659 sayılı kanunun tatbik edildiği bilûmun idarelerde veya bunlar tarafından istihlâf edilen idarelerde veyahut vücede getirilen teşkilâtlarda ücretle geçen hizmet müddetlerinin tekaütlükte itibare alınmasını temin etmek üzere muvakkat birinci madde kaleme alınmıştır.

Kanun lâyihasında tesbit edilen birinci madde ise ikinci madde olarak ve muvakkat ikinci madde olarak tesbit edilen hüküm tek sandık esasına göre yeniden kaleme alınarak üçüncü muvakkat madde tesbit edilmiştir.

Kanun lâyihasının ihtiva ettiği üçüncü muvakkat maddeye tek sandık esasının kabulünden sonra lüzum kalmadığından lâyihadan tayıy edilmiştir.

24 neu maddede ufak bir tadille 23 ve 25 nei madde de 24 neu madde olarak kabul edilmiştir.

Havalesi mucibince Maliye encümenine tevdi buyurulmak üzere Yüksek Reisliğe sunulur.

İktisat E. Reisi
Giresun
İ. Sabuncu

M. M.
Rize
Fuad Sirmen

Kâtip
Bilecik
K. Gülek

Afyon K.	Denizli	Diyarbakır	Niğde	Zonguldak	Zonguldak
Berç Türker	Tahir Berkay	V. N. Sünkitay	Dr. R. F. Talay	M. Bozma	H. Karabacak
Edirne	Erzincan	Eskişehir			
T. Göksel	S. Başotaç	Emin Sazak			
Gaziantep	İzmir	Kars			
Nuri Pazarbaşı	Benal Arman	K. Arıklı			
Kastamonu	Konya	Konya			
M. Celâl Bayar	Kâzım Okay	H. Dikmen			

İçel

Sermayesi Devlet tarafından verilmiş olan bütün teşekkül ve müesseselerin tek ve müşterek bir sandık kurulmasına taraftarım
Dr. M. Berker

Maliye encümeni mazbatası

T. B. M. M.

Maliye encümeni

Esas No. 1/589

Karar No. 54

13 - VI - 1941

Yüksek Reisliğe

Devlet İktisadî teşekkülleri memurlarının tekaüt sandıkları hakkında İktisat vekilliğine hazırlanıp İcra Vekilleri Heyetinin 21 - III - 1941 tarihli toplantısında Büyük Millet Meclisine arzı kararlaştırılan kanun lâyihası İktisat encümeninin bu baptaki mazbatasile birlikte havale edilmiş olduğu encümenimizde İktisat ve Ticaret vekillerile Maliye müsteşarı ve İktisat vekâletini temsil eden Teftiş heyeti reisi ve Başmüfettişi hazır buldukları halde tetkik olundu.

Hükûmetin esbabı mucibe lâyihasında da işaret edilmiş olduğu üzere sınaî, ticarî ve iktisadî teşebbüslerden beklenen azamî verimin alınmasında müessir başlıca âmiller arasında ilk safta dikkate alınması iktiza edenler, şüphe yok ki, o teşebbüslerin muvaffakiyete götürülmesi uhdelere mevdu bulunanlar olup bunların muvaffakiyetlerinin sırrı da ekseriya ilim ve ihtisasa istinat eden işlerini meslek edinmiş bulunmalarıdır, Lâyihanın mevzuu olan Devlet İktisadî teşekküllerinde çalışan memurların mesleklerine ve mensup oldukları müesseselere bağlanmalarında ise gerek kendilerinin ve gerek günün birinde kimsesiz bırakabilecekleri ailelerinin atısını o müesseselerce temin edilmiş görmelerinin başlı başına bir emniyet ve gayrei unsuru teşkil edeceğinde zerrece tereddüt edilemez. Bu cihetleri ve aynı zamanda, 1683 numaralı Tekâüt kanunile Devlet memurlarına temin edilmiş olan hak ve menfaatlerin iktisadî

Devlet teşekküllerile mümasili müesseselerde 3659 numaralı kanun hükümlerine tebean çalışmakta olan memurlara da - bittabi bu müesseselerin bünyelerine göre - teşmilinin içtimai nizam kaidelerine tevafuk ettiğini ve esasen 3460 numaralı kanun hükümlerine tâbi müesseselerden kendi kanunları mucibince tekaüt sandığı kurulmuş olanlarda bu kanunlar hükümlerinin tatbikine devam edilerek diğer teşekküllerle meydana getirecekleri müesseselerin daimî ve müseccel memur ve müstahdemleri için hükmî şahsiyeti haiz tekaüt sandıkları kurulması mezkûr kanunun muvakkat maddesinin E bendi muktzasından bulunduğunu mütalea eden Encümenimiz, mezkûr bend hükmüne tevfikan kurulacak tekaüt sandıklarının teşkilât ve idaresile tesis ve temin edecekleri hak ve menfaatları tanzim maksadile hazırlanmış olan kanun lâyihasını esas itibarile münasip bularak maddelerini İktisat encümenince tadil olunan metin üzerinden müzakere etmiştir.

Birinci maddede, İktisat vekâletine bağlı gösterilmiş olan sandık hakikatte bu vekâletin nezaret ve murakabesi altında faaliyette bulunacak muhtar bir müessese olduğundan bu madde yalnız tesisin suret ve maksadını ifade edecek şekilde tadil ve sandığın vekâletle olan alakasının tarzı ve idare merkezi ikinci maddeye mevzu ittihaz edilerek yeniden kaleme alınmıştır.

İktisat encümeninin bu veçhile üçüncü mad-

de haline gelen ikinci maddesinin birinci fıkrasında sandığın hangi işle meşğul olacağı tasrih edildikten sonra (a) bendi aynen kabul edilmiş ve lâyihaın diğer bir maddesinde ayrıca bahse konularak sandıkla olan münasebetinin şekli tayin edildiği halde kurulmakta olan müessesese ile alâkası yok imişcesine (b) bendinde bahse konan Türkiye Cumhuriyeti Ziraat bankasına ait cümle bu bendden çıkarılmış, (c) fıkrası aynen kabul edilmiş, (ç) harfi altındaki sedil tabı esnasında ekseriya düşerek (c) harfi ile iltibasa mahal verdiğinden dolayı (ç) bendi başına (d) harfi getirilmiş ve keza aynen kabul olunan diğer maddelerin harfleri buna göre değiştirilmiş, ve nihayet, sondan bir evvelki bentte yazılı Halk sandıkları ve Halk bankası münasebetile iera kılman müzakereler neticesinde bu bendin «Sermayesinin en az yarısı Devlete veya İktisadî Devlet teşekküllerine ait bulunan şirketler» tarzına ifrağı karargir olmuştur.

Filhakika, sermayesinin en az yarısı İktisadî Devlet teşekküllerine ait şirketler bilânçolarının tanzim ve murakabesinin 3460 numaralı kanun hükümlerine tâbi olduğu mezkûr kanunun 41 nci maddesinde tasrih edilmiş olduğuna, esasen bu şirketlerin müdür ve memurları ana müesseseler tarafından ve ekseriya kendi kadrolarından ayrılmak suretile intihap ve tayin edilmekte bulundu na ve alalûmum İktisadî Devlet teşekkülleri memurlarının istikbalini temine matuf mevzuat tedvin olunurken bunlar arasında fark gözetilemeyeceğine göre tekaüt hakkının bu şirketler memurlarına da teşmili zarurî ve adalet kaidesine uygun görülmüştür.

Sandığın tesisindeki maksatla merkezine ve müşariklerine ait hükümler ilk üç maddede tafsil olunduktan sonra tabii bir sıra takip edilerek üçüncü maddede zikri geçen memur tabirile kimlerin kastolunduğu dördüncü maddede izah edilmiş ve bu veçhile de İktisat encümeninin beşinci maddesi dördüncü madde yerine getirilmiştir. Bu maddede encümenimizce icra kılınan tadiller, (b) bendinde 3659 numaralı kanunun üçüncü maddesi hükmüne atfen bahse konulmuş olan memurları tefriksiz tekaüt hakkından müstefit etmek ve (c) bendindeki «daimî ve müseccel müstahdemler» kaydı yerine daha sarîh olduğu düşüncesiyle «sicilde kayıtlı ve musaddak kadrolara dahil daimî vazife gören müstahdemler» kaydini ikame etmek olmuştur.

Bunu müteakip, beşinci madde olarak, sandığın idare meclisile müdüründen bâhis on dördüncü maddesi alınmış, bu maddede daha evvelki maddelerle alâkalı numaralar değiştirildikten sonra «Sandığı mahkemelerle sair makam ve heyetlerde ve üçüncü şahıslara karşı sandık müdürünün temsil edeceği» yeni bir fıkra halinde bu maddeye ilâve ve aynı maddenin idare meclisi azalarına verilebilecek ücretten bahseden fıkrasından altıncı madde ihdas olunmuştur.

Sandık idare meclisinin teşekkül tarzı tesbit olunduktan sonra bu meclisin vazifelerini tayin lâzımdı. Yedinci maddenin mevzuunu işte bu vazifeler teşkil etmiştir.

Yeniden kaleme alınan sekizinci maddede idare meclisinin içtima zamanlarile bu içtimalarda reis ve azanın vazifelerini ifa şekli tayin olunmuştur.

İktisat encümeninin on beşinci maddesi yazılışına ait ufak bir tadille dokuzuncu madde ve on yedinci maddesi keza ufak tefek değişikliklerle onuncu madde olarak kabul olunmuştur.

Teşekkül ve idareye ait hükümler bu veçhile nihayete ermiş olduğundan sandığın gelirleri kısmına geçilmiş ve İktisat encümeninin üçüncü maddesinde bazı fıkraların yazılışı değiştirilip bu maddeye «aidatı sandığa vektinde göndermeyen vazifedarlardan alınacak % 10 lar» hakkında bir hüküm konularak on birinci madde meydana getirilmiştir.

İktisat encümeninin dördüncü maddesi «sandık malları Devlet malı sayılır» kaydinin ilâvesinden sonra on ikinci madde olarak kabul edilmiştir.

Mezkûr encümenin altıncı maddesinin ilk fıkrasından on üçüncü madde yazılmış ve bu maddenin son iki bendi muvakkat hükümleri havi olduğu mülâhazasile buradan çıkarılarak lâyihaın ikinci muvakkat maddesi halinde aşağıya alınmıştır.

Tekaüde tâbi Devlet memurluklarında istihdam edilenlerden bu kanunla ihdas edilen sandığa dahil idarelerde bir memuriyete intisap etmiş ve edecek olanların getirecekleri sermayeden bahseden yedinci maddeye tekaüt aidatı noktasından 1683 numaralı kanunun vazetmiş olduğu esaslara tâbi bulunan hususî idarelerle Ankara ve İstanbul belediyeleri memurları da ithal edilerek bu madde on dördüncü madde olarak kabul edilmiştir.

Devlet demiryolları veya Askerî fabrikalar gibi tekaüt sandıklarının hususî kanunlara tevfi-kan kurmuş olan idarelerden Devlet iktisadî teşekküllerine geçmiş ve geçecek olanlar hakkındaki sekizinci madde on beşinci madde olarak aynen kabul edilmekle beraber bu gibi memurların eski sandıklarından bu sandığa getirecekleri paraların % 4 üzerinden hesap edilecek temettüleriyle birlikte devredileceğine dair olan kayıt - bu nevi sandıklar mevcudunun mutad sarfiyat haricinde kalan müterakim paralarının % 5 faizli Hazine bonolarına yatırılması hakkındaki mevzuata rağmen temettü miktarı evvelden tayin edilemeyeceği ve faiz nisbeti hususunda kanunlarda rakam zikredilecek olursa ileride bu nisbeti tebdil zarureti karşısında yeni kanunlar tedvininden başka çare bulunamayacağı ve halbuki tekaüt sandıkları her yıl bilân-ço ve kâr ve zarar hesabı tanzim etmekte olduklarına göre bir müesseseden diğerine geçenlerin tekaüt sandıklarına ödemiş oldukları yüzdelerin hakikî temettüü derhal hesap edilebileceği mü-taleasile - «bilânçolarına göre» şekline ifrağ olunmuştur.

İktisat encümeninin dokuzuncu maddesi madde numaralarına ve yazılışa ait zarurî tadillerle on altıncı madde olarak ve onuncu maddesi de hususî idarelerle belediyeler tekaüt sandıkları esasen hususî kanunlarla kurulmuş olduğundan dolayı bunların metninde ayrıca tasrihine lüzum görülmeyerek yukarıda arzedildiği üzere % 4 temettü kaydı bu maddede dahi «bilânçolarına göre» şekline getirildikten sonra on yedinci ve on birinci maddesi ibare tashihile on sekizinci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Sandığa ödenecek aidatın icabına göre artırılıp eksiltilmesi hakkında tetkikat icrası vazifesi idare meclisine verilirken bunların neticelerini bildiren raporların tevdi olunacağı merci olarak - ikinci maddedeki hükme binaen - İktisat vekâleti gösterilmiş olduğundan bu maddenin mevzuu bulunan tetkik ve teftiş işinin de aynı makama bırakılması muvafık görülmüş ve on ikinci madde buna göre tadil ve on dokuzuncu madde olarak kabul olunmuştur.

Sermayesinin en az yarısı Devlete ait olan şirketler bu sandığa ithal edilmiş olduğundan bu gibi şirketler memurlarının iktisadî Devlet teşekküllerine geçişlerinde hizmetlerinin ne suretle hesap edileceğine dair olan İktisat encü-

menin on üçüncü maddesi mevzusuz kaldığı için kaldırılmıştır.

On birinci maddede yazılı paraları tevkif ve tahsile memur olanlar hakkındaki on sekizinci maddede mümasil kanunların derpiş etmiş buldukları % 10 ceza nazara alınmamış olduğundan encümenimiz, bu cihetin de ilâvesi ve mezkûr paraların sandığa irsali için verilmiş olan 30 günlük mühletin 15 güne tenzili suretile bu maddeyi yirminci madde olarak kabul etmiştir.

İktisat encümeninin yirminci madde olarak kabul edilen on dokuzuncu maddesinde «bu kanunun kabili tatbik bulunduğu hallerde» ibaresi maksadı izah etmediğinden «bu kanuna göre» şekline ifrağ edilmiş «dul» kelimesi 1683 numaralı kanunda «yetim» tabiri umumisi altında ifade edilmiş olduğundan fuzulî addedilerek tay olunmuş ve «zeyilleri» tabiri de tatbikatta daima iltibaslara mahal vermiş olduğundan dolayı «müteferri hükümleri» ile ifade edilmiştir.

İktisat encümeninin yirminci maddesi yirmi ikinci madde olarak aynen kabul edildikten sonra mezkûr encümenin Türkiye Cumhuriyeti Ziraat bankasından bahseden yirmi birinci ve yirmi ikinci maddeleri yerine Türkiye Cumhuriyeti Ziraat, Türkiye Cumhuriyet Merkez ve Emlâk ve Eytam bankaları tekaüt sandıklarının idarî ve malî muhtariyetlerini muhafaza ve faaliyetlerine devam etmekle beraber gerek sandık ve gerek sandığa dahil memurları hakkında bu kanunun 4, 11, 12, 14, 15, 17, 18, 19, 20, 21, 22 ve muvakkat birinci maddeleri hükümlerinin tatbik edileceğine dair olan 23 ncü madde kalemeye alınmıştır.

Yirmi Üçüncü maddenin bu suretle ihdası sebepleri şunlardır :

1 — Vaki teklif ve bu teklifin Maliye vekâletince kabulü üzerine « İktisadî Devlet teşekkülleri memurları Tekaut sandığı » statüsüne Cumhuriyet Merkez ve Emlâk ve eytam bankaları tekaüt sandıklarının da tâbi olmaları ittifakla kabul edilmiştir.

2 — Bu hakların tekaüt sandıklarına bu kanun hükümlerinin teşmilindeki saik Cumhuriyet Merkez bankasının - bir anonim şirket olmakla beraber - ifa ettiği hizmetlerin mahiyeti itibarile gerek Devletin ve gerek İktisadî Devlet teşekküllerinin nakit işlerinde bulunanlarla

çok sıkı münasebetler tesis etmiş ve Emlâk eytam bankası sermayesinden on milyon liranın Hazinece temin edilmiş bulunmasıdır.

Filvaki Cümhuriyet Merkez bankasının, Devletle yaptığı malûm muamelelerden sarfınazar, Türkiye Cümhuriyeti Ziraat bankası, Toprak Mahsulleri ofisi, Etibank, Sümerbank gibi teşekküllerin Hazine kefaletini haiz bonolarını iskonta etmek suretile yaptığı muamelelerin yekûnu 5 mayıs 1941 tarihinde seksen milyon ve Devlete ait olup hükmi şahsiyeti haiz bulunan mümasil idarelerle yaptığı bu nevi muamelelerle birlikte 233 milyon liraya yakın olup gerek bu bankanın ve gerek Emlâk ve eytam bankasının muhtelif bakımlardan iktisadî Devlet teşekküllerinden ayırt edilemeyeceği ve memurlarının aynı tekaütlük statüsüne tâbi olması halinde kadrolarında tahakkuk ettirilecek istikrar bakımından da ehemmiyetli faydalar istihsal edileceği şüphesizdir.

Bu bankalar tekaüt sandıklarının idarî ve malî muhtariyetlerinin muhafaza edilmiş olması sebeplerine geline; bu sebepler İktisat encümeni mazbatasında tafsili ile sayılıp izah edilmiş olduğundan burada tekrarına lüzum görülmemiştir.

Ancak, İktisat encümeninin yirmi ikinci maddesinde, Türkiye Cümhuriyeti Ziraat bankası memurları tekaüt sandığının İcra Vekilleri Heyeti kararile iktisadî Devlet teşekkülleri memurları tekaüt sandığına ilhak edilebileceği hakkındaki hükme de ;

a) 3460 numaralı kanuna tâbi olduğu halde bu kanuna tâbi teşekküllerden malûm sebeplerle ayrı tutulan Ziraat bankası tekaüt sandığına ve bu sandığa dahil memurlara yine bu kanunun muayyen maddeleri hükümleri tatbik edilmesine göre ileride İcra Vekilleri Heyeti ilhaka karar verdiği takdirde bu sandıkla memurlar hakkında kanunun diğer bütün maddelerinin tatbiki ve binaenaleyh bu hususta yeni bir kanun tedvini iktiza edeceği;

b) İlhakın, iktiza ederse, 23 ncü madde mevzuu olan diğer bankalara da teşmili kabil olacağı;

Mülâhazalarile lüzum görülmeyerek çıkarılmıştır. Kayıttan müstağnidir ki gerek yalnız Türkiye Cümhuriyeti Ziraat bankası ve gerek diğer bankalar tekaüt sandıklarının atiyen birleştirilmesinde fayda görülürse bu kanuna ek olarak teklif edilecek bir kanunla bu işin

tahakkuk ettirilmesi mümkün olacaktır.

İşbu yirmi üçüncü maddenin tertibi sırasında alâkahlar tarafından Türkiye Cümhuriyet Merkez bankası kanununda kendi tekaüt sandığına dair olan altıncı maddenin kaldırıldığı hakkında lâyhaya bir madde ilâvesi teklif edilmiş ise de mezkûr sandıkla sandığa dahil memurlara bu lâyihanın hangi maddeleri hükümlerinin tatbik edileceği esasen tasrih edilmiş ve binaenaleyh mezkûr altıncı madde kendiliğinden hükümden düşmüş bulunduğu mütaleasile teklif varit sayılmamış ve Emlâk ve Eytam bankası tekaüt sandığına bazı memurların iştiraki ihtiyarî bırakılmış olduğu ileri sürülerek 23 ncü maddedeki «sandığa dahil memurlar» ibaresinden sandığa filhal iştirak etmemiş olanların kemafissabık hariçte kalabilecekleri manası çıkarılması ihtimaline binaen iştirakin mecburî olduğunun maddeye kaydi teklif edilmiş ise de «sandığa dahil memurlar» ibaresindeki «dahil» kelimesinin lûgavî manasile «girmiş» demek olmayıp «tekaüt muameleleri sandıkça görülen» fikrini ifade ettiği, ve diğer taraftan, bu lâyihanın mevzuu olan sandığa hangi memurların girmeğe mecbur buldukları 4 ncü maddede işaret edildiği ve dördüncü madde hükmüne tekaütlük bakımından Emlâk ve Eytam bankası memurlarının da tâbi olduğunun 23 ncü maddede de zikredildiği mütaleasile bu teklifin de kabulüne lüzum görülmemiştir.

İktisat encümeninin muvakkat birinci maddesi, (1) numaralı bendin tadili ve diğer bentlerde bazı ufak değişiklikler yapılması suretile kabul edilmiştir. (1) numaralı bentteki tadil şudur: Encümenimiz 3656 sayılı kanuna tâbi dairelerle 3659 numaralı kanunun birinci maddesinde yazılı bilûmum idarelerde ücretle geçen hizmetler bazı şartlar dairesinde memurların tekaüt müddetlerine ilâve edildiği halde bundan hususî surette teşekkül eden ve tediye edilmiş sermayesi iki milyon lira veya daha ziyade olan millî bankalarda geçen hizmetlerin hariç tutulmuş olmasını nasfet kaidesine uygun bulmamıştır. Zira 3659 sayılı kanun mucibince müesseseler baremine dahil teşekkül, müessese, şirket ve kurumlarda geçen hizmetlerin bir defaya mahsus olarak tekaütlüğe sayılması meselesi mevzu bahis olunca bu kanunun tatbik edildiği teşekkül, müessese, şirket ve kurumlarından bir kısmını alarak diğer bir kısmını hariç tutmak vaktile bunlardan şu veya bu teşekkül, müesse-

se, şirket ve kurumlarda hizmet etmiş olup halen kanun lâyihasının üçüncü maddesinde tadat olunan kurumlarda müsavi şartlar altında vazife görmekte bulunan muhtelif memurlar arasında bir tefrik ihdas eder ki bu da adalete uygun görülememektedir.

Maddenin metninden «millî bankalar hariç» kaydı kaldırılmadığı takdirde millî bankalarda hizmet ettikten sonra bilhassa iktisadî Devlet teşekküllerine intisapla halen buralarda hizmet etmekte olan ve yaşları itibarile bu kanun lâyihasının temin ettiği hak ve menfaatlara nail olmaları inkânı, mefkut bulunan memurların ivazsız olarak senelerce tekaüt aidatı vermelelerini intaç etmek bakımından da mağduriyetlerine sebebiyet verilmiş olacaktır.

İşte bu mülâhazalara binaen Encümenimiz muvakkat birinci maddenin 1 numaralı bendine «3656 sayılı kanuna tâbi dairelerle 3659 sayılı kanunun birinci maddesinde yazılı bilûmum ida-

relerde» şekli vererek kabulde her itibarla fayda görmüştür.

İktisat encümeninin altıncı maddesinin ikinci fıkrasından vücade getirdiği muvakkat ikinci maddesinin esbabı mucibesini bu madde hakkındaki maruzatında beyan etmiş olan Encümenimiz, üçüncü ve dördüncü muvakkat maddelerle yirmi dördüncü ve yirmi beşinci maddeleri numara değiştirmek suretile kabul etmiştir.

Havalesi mucibince Bütçe encümenine tevdi ricasile Yüksek Reisliğe takdim kılındı.

Reis	M. M.	Kâtip
İstanbul	Malatya	Kastamonu
A. Bayındır	N. Baydar	H. Diçie
İzmir	Malatya	Kırşehir
K. Dursun	M. N. Zabcı	İ. Özkan
Kırklareli	Zonguldak	Tokad
H. Kuleli	Y. Z. Özençi	C. Kovalı

Bütçe encümeni mazbatası

T. B. M. M.

Bütçe encümeni

Mazbata No. 74

Esas No. 1/589

20 . IV . 1942

Yüksek Reisliğe

Devlet iktisadi teşekkülleri memurlarının tekaüt sandıkarı hakkında İktisat vekilliğince hazırlanıp Başvekâletin 27 . III . 1941 tarih ve 6/1236 sayılı tezkeresiyle Yüksek Meclise sunulan kanun lâyihası İktisat ve Maliye encümenleri mazbatalarıyla birlikte encümenimize havale buyurulmakla Maliye vekili Fuad Ağralı, İktisat vekili Sırrı Day ve Gümrük ve ihisarlar vekili Raif Karadeniz hazır oldukları halde tetkik ve müzakere olundu:

3460 sayılı kanuna tabi İktisadi Devlet teşekküllerinin ve yine Devlet sermayesi ile kurulu aynı mahiyette malî ve iktisadi müesseselerin ekonomi hayatımızın inkişaf ve yükselmesinde kendilerinden beklediğimiz hizmeti başara bilmeleri, bu teşekküllerde vazife alan yurtdaşların kabiliyet ve kifayetleriyle beraber istikballerini emniyet altında görmeleriyle kabildir.

Bu düşünceyledir ki heme her memlekette

bu gibi âmme müessesesi vasfını haiz olan teşekküller için tekaüt rejimleri tesis edilmiş ve bundan çok faydalı neticeler alınmıştır. Bu kere Hükümetimizin hazırlayıp sevkettiği lâyiha böyle önemli bir gayeyi temine matuf olmakla encümenimizce memnuniyet ve takdir ile karşılanmıştır.

Lâyihanın heyeti umumiyesi hakkında yapılan konuşmalardan ve ileri sürülen mütalâalardan varılan sonuca göre, hayatlarını ve enerjilerini âmme hizmet ve menfaatlerine bağlayan kimselerin çalışmak kudretini gaybettikleri zaman mazhar olacakları himaye ve nimetin yekdiğerinden ayırtsız olması esasında ittifak eden encümenimiz:

1. — İstikballeri henüz bir güne teminata bağlanmamış olan Devlet dairelerinde ücretle müstahdem memurlara da tekaütlük hakkı verilmesini;

2. — Muhtelif kanunlar ile ayrı ayrı vücudaya getirilen tekaüt sandıklarının birleştirilerek bunlarla ilgili memur ve müstahdemler hakkındaki tekaüt hükümlerinde tam bir birlik temin edilmesini;

3 - Ve nihayet 1683 sayılı Tekaut kanunu hükümlerinin Devlet bütçesine yıllar geçtikçe yüklettiği ağırlık üzerinde durularak İktisadi Devlet teşekküllerinde çalışanlara şâmil olmak üzere bütün memurların tabi tutulacakları bir tekaüt rejimi tesis ve icabederse hepsinin tek bir sandık ile alâkalandırılması esasının tetkik edilmesini;

Temenniye lâıyk görmüştür.

Bu mülâhazaların tabii bir neticesi olarak yeniden tekaüt hakkı tanınan İktisadi Devlet teşekküllerinin hepsine şâmil bir sandık vücudaya getirilmesini encümenimiz de isabetli bulmuştur.

Bunun gibi tekaüt hakkı tanınmış hizmetlerin birinden diğerine nakleden memurların ilgili buldukları sandıklar ve idareler yekdiğerinden ayrı dahi olsa kazanılmış haklarının mahfuz tutulmuş olması çok yerinde görülmüştür.

Bundan başka encümenimiz bu kanun ile memurlar lehine kabul ettiği bazı esaslı hükümleri bundan evvel teessüs etmiş tekaüt sandıklarına bağlı memurlara da teşmil etmek suretiyle yukarıki prensip icabını kabil olduğu kadar yerine getirmiştir. Meselâ tekaüde esas olacak fiili hizmetin 25 seneden ibaret olması ve yetim maaşlarında yaş haddinin uzatılması gibi esaslar bu hükümler cümlesindedir.

Lâyhada yer alan hükümlerin bir kısmı yeni kurulan sandığa ait ve bir kısmı da bütün sandıklara şâmil olduğundan maddeler iki bölüme ayrılmış; birinci bölüm, bu kanunla kurulan sandıkla ilgili hükümlere hasredilmiş ve ikinci bölüme ise bütün tekaüt müesseselerini ilgilendiren hükümler geçirilmiştir.

Maddelerin müzakeresine geçildikte :

1 neî made : Bu kanun ile tekaüt hakkı tanınan kurumların İktisat vekâletinden başka daha üç vekâlete bağlı bulunduğu ve vekâletler arası iş bölümü bakımından sandığın Maliye vekâletine bağlanmasındaki rüçhan gözönüne alınarak madde buna göre yazılmış ve ibare değişikliği yapılmıştır.

2 neî madde : Bu maddede kanunun şumölüne giren kurumlar sayılmaktadır. Hükümetin

teklifi üzerine encümenimizce ilâve edilen 9 neu fıkra, Etibank'a bağlı bir müessese olan Ereğli kömür işletmesinde çalışan amele için 151 sayılı kanun hükmünce kurulmuş sağlık teşkilâtı ile amele birliği memurlarını da bu sandık ile ilgilendirmektedir.

3 neü madde : Meclisi idare reis ve âzalarının gördükleri hizmetlerin mevkut bulunması dolayısıyla bu hizmetlerin tekaütlüğe esas tutulması uygun görülmiyerek Hükümetin ve İktisat encümeninin noktai nazarı tereihan kabul edilmiştir.

4 neü madde : Birinci maddede sandığın Maliye vekâletine bağlanması esası konmuş olduğundan idare meclisinde Hazineyi temsil etmek üzere bir âza bulundurulması gerekli görülmüştür.

8 neî madde : Sandık müdürlüğüne kudret ve liyakati ile temayüz etmiş ve fakat barem derecesi küçük bir memurun getirilebilmesini teminen son fıkra ilâve edilmiştir. Meclisi idare reis ve âzaları esasen 3659 numaralı kanunun 3 neü maddesi hükmünden müstefit olduklarından 4 neü maddede bu kaydın ilâvesine ihtiyaç görülmemiştir.

9 neu madde : Bu kanuna tabi kurumların bir kısmında mühim miktarda pul sarfedildiğini nazarı dikkate alan encümen, pul satışının tanzimi halinde beyiyeden memura bırakılacak % 25 çıktıktan sonra mütebaki % 75 inin küçümsemiyecek bir yekûn tutacağını görerek (E) fıkrasını ilâve etmiştir.

11 neî madde : Her hangi bir tereddüdü önlemek üzere asli vazifesinden başka munzam bir hizmet gören memurların tekaütlüklerinde yalnız asli vazifelerinin nazarı itibare alınacağı tasarih edilmiştir.

12 neî madde : Bu madde, tekaütlük aidatı ile haklarının barem esaslarına uydurularak tesbit ve tesis edilmesini temin için konmuştur.

13 neü madde : Bu madde, kurumların idare meclisi reis ve âzaları için tekaüt hakkını tanımayan 3 neü madde hükmüne bir istisna teşkil etmektedir. Kurum memurları içinde kabiliyet ve ehliyeti ile kendini tanıtmış kimselerden şümulü bir şekilde faydalanmak için bunların bu mevkilere rağbet etmelerini ve seçilebilmelerini temin etmek maksadiyle bu hüküm konulmuştur.

15 nci madde : Bu maddeye aidatı tahsil edip göndermekle muvazzaf bulunan memurlardan paranın tahsili mümkün olmadıği takdirde yapılacak muameleyi göstermek üzere son fıkra eklenmiştir.

16 nci madde : Bu maddenin birinci fıkrası bu kanunda yazılı olmıyan hallerde 2904 sayılı Devlet demiryolları ve limanları Tekait kanununun ve eklerinin tatbik olunacağı hükmünü koymaktadır.

Maruzatının başında, mütekaitlerin hepsi için aynı hükümlerin yürütülmesini prensip olarak öne süren encümenimizin bu maddede 1683 sayılı kanun yerine 2904 sayılı kanunu esas tutması, mahiyeten yekdiğerinin benzeri olan kurumlarda çalışanların tekaitlik noktasından müsavi muamele görmelerini temin gayesine matuftur. Filhakika 2904 sayılı kanunun hususi kanunlar ile kurulan hemen bütün tekait sandıkları için âdeta ana kanun hizmetini görmüş olduğu nazarı dikkate alınırsa bu lâyiha ile kurulması derpiş edilen sandık hakkında da bu hükümlerin cari olacağını kabul etmek çok yerinde olur kanaatındayız. Maahaza bu suretle kurulmuş sandıkların malî durumlarındaki inkişaf gözönüne alınarak bazı mühim esaslar - 18 nci maddede görüleceği üzere - 1683 sayılı kanundaki umumî hükümlere uygun bir şekle konulmuştur.

Maddenin son fıkrası, iki terfi müddetini aynı derecede geçirenlerin bulunduğu dereceden tekait edilmelerine imkân vermektedir.

18 nci madde : Bu madde, tekaitlik müddetleri ile ikramiyeye hak kazandıran müddetleri 1683 sayılı kanundaki esaslara uygun bir şekle koymaktadır. Ancak 25 filî hizmet yılını dolduranların tekaitliğini isteyebilmeleri 50 yaşını bitirmiş olmaları şartına bağlanmıştır.

Henüz 50 yaşını doldurmıyanların faaliyetlerinden en ziyade fayda görüleceği bir çağda ayrılmalarına mâni olmak düşüncesiyle bu şart vazedilmiştir.

Bu maddenin son fıkrası ki yetim çocukların yaş hadlerini göstermektedir. Bu hüküm de 1683 deki esaslara göre uzatılmıştır. Erkek çocukların 20 yaşından sonra tahsillerine devam etmeleri halinde olunacak muamele kendi kanunlarında yazılı olmakla tekrarına mahal görülmemiştir.

Tazammun ettiği hükümler itibariyle 16 nci

madde içinde yer alması lâzımgelen bu maddenin müstakil bir madde olarak ikinci bölüme geçirilmesi diğerk kanunlarla kurulu bütün tekait sandıklarına da şümulü olduğunu belirtmek içindir.

19 ncu madde : Devlet daireleri ile kurumlara bağlı memurların birinden diğerkine geçtikleri takdirde haklarının ne suretle mahfuz tutulacağını göstermektedir.

20 nci madde : Bu maddenin son fıkrası Belediyeler bankasına tabi memurlar gibi yalnız % 5 borçlandırılmak suretiyle geriye doğru tekait hakkı tanınmış memurlara aittir.

21 nci madde : İlgili buldukları sandıklardan aidatını alarak alâkasını kesenlerin evvelki hizmet müddetlerini mahsup ettirebilmeleri için aldıkları parayı % 5 faiziyle derhal ödemeleri hükmünü koymuştur.

22 nci madde : Tekait edilenlerin tekait sandıklarıyla ilgili kurumlarda yeniden hizmete alınmalarını kabil olduğu kadar önlemek kasdiyle konmuştur. Filhakika taze enerji ve ihtisas istiyen kurumlar için bu hükmün çok yerinde olduğu kanaatindeyiz.

23 ncu madde : Türkiye Cumhuriyeti Merkez bankası kanununa göre kurulmuş olan tekait sandığı hakkında da bu kanun hükümlerinin tatbik olunacağı tasrih edilmekle bu bankanın 2 nci maddede yazılı kurum tâbirine dahil bulunduğu ve binaenaleyh memurları ile tekait sandığının bu kanun ile kurum memurlarına ve yeniden kurulan sandığa verilen haklardan müstefit olacağı ifade edilmek istenmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti Ziraat bankası bu kanunun ikinci maddesinin (b) ve Emlâk ve Eytam bankası da (f) fıkralarına dahil bulunmaları itibariyle esasen bu kanunun çerçevesi içindedirler. Ancak her üç bankanın ayrı ayrı tekait sandıkları mevcut bulunduğundan kendilerini idare bakımından serbest bırakmak gerek sandıkların ve gerek ilgili memurlarının kazanılmış haklarını mahfuz buldurmak maksadıyla maddeye hüküm konulmuştur.

Muvakkat 2 nci madde : Bu madde, bu kanunla tekaitlik hakkı verilen kurumlarda ve Türkiye Cumhuriyet Merkez bankasında tekait hakkına esas teşkil eden bir hizmette bulunanların ikinci maddede yazılı kurumlarda - Cum-

huriyet Merkez bankası da dahildir - veya bunların yerlerini tuttukları müessese, idare ve şirketlerde geçmiş son on yıllık fiili hizmetin ne gibi şartlar altında sayılabileceğini göstermektedir.

Bu maddenin müzakeresi sırasında âzadan bazı zevat, tekaüt hakkı tanınmamış Devlet hizmetinde ücretle geçen zamanın dahi aynı şartlar ile tekaütlük müddetine mahsup edilmesini teklif etmişler ise de henüz tekaütlük hakkı kabul edilmeyen bir hizmet dolayısıyla bu hakkın verilmesini encümen ekseriyeti muvafık bulmamıştır.

Muvakkat 5 nci madde : 2159 sayılı kanunun 7 nci maddesi ile 3028 sayılı kanun hükümlerine göre 15 sene Devlet hizmetinde bulunan İnhisarlar ve Devlet demiryolları memurları, sandık ile ilgilendirilmeyerek Devlet memuru iken aldıkları son maaşları üzerinden tekaüt edilmektedir. Bu hükmü yeni esaslara uydurmak üzere bu madde yazılmıştır.

Üç ay içinde bu madde hükümlerinin tatbikını istemiyenler hakkında 2159 sayılı kanunun 7 nci maddesi ile 3028 sayılı kanun hükümlerinin tatbikına devam olunması tabiidir.

Muvakkat 6 nci madde : 2921 sayılı İnhisarlar kanununun neşrinde tekaüde esas olan fiili hizmet müddetinin uzunluğu dolayısıyla kendileri için tekaüt hakkını kazanmak ihtimalini görmeyerek borçlanmaktan çekinmeleri melhuz memurların bu kere kabul edilen hükümlerden faydalanmalarını temin etmeyi Hükümetin teklifi üzerine encümen kabul etmiştir.

Muvakkat 7 nci madde : Yukarıki mülâhazalar ile Ziraat bankası memurları için de 3202 sayılı kanunun 62 nci maddesine göre yeniden beyanname vererek borçlanabilmeleri muvafık görülmüştür. Ancak bu gibilerin evvelce beyanname vermemeleri dolayısıyla bu güne kadar ödemedikleri paraların % 5 faiz ile birlikte hesap edilerek balığının yine % 5 faiz ile birlikte ve üç senede ödenmesi kaydı ilâve edilmiştir.

Muvakkat 8 nci madde : 22 nci madde ile tekaüt edilmiş olanların kanun ile kurulmuş tekaüt sandıklarıyla ilgili kurumlarda hizmete alınmaları halinde tekaüt aylıklarının verilmeyeceği ve sandıklar ile ilgilendirilmeyeceği hükmü konmuştu. Bir nevi tasfiyeyi tazammun eden bu muvakkat maddenin (a) bendi ile ilgilerini kesmek isteyenlerin verdikleri aidatın ne su-

retle geri verileceği gösterilmekte ve (b) bendi ile de alâkalarını devam ettirmek isteyenler için kazanılmış hakların mahfuz tutulacağı hükmü konmaktadır.

Muvakkat 9 ncu madde : Devir muamelesinin intizam ile yapılabilmesi için müddet uzatılmıştır.

Muvakkat 10 ncu madde : Devlet ziraat işletmeleri kurumu bu kanunun ikinci maddesine dahil olup bu suretle memurlarının hakları temin edilmiş bulunduğundan evvelce kurulan yardım sandığının devamına mahal kalmamıştır.

Ancak bu kurum memurlarından 3460 sayılı kanun hükmüne göre ve tekaüt sandığı tesisi maksadiyle kesilen paralar hakkında muvakkat dördüncü ve dokuzuncu madde hükümlerinin tatbik edilmesi tabiidir.

Yukarıda arzedilen esaslar dahilinde yeniden tanzim edilen kanun lâyihası Umumî Heyetin tasvibine arzedilmek üzere Yüksek Reisliğe sunulmuştur.

Reis	Reis V.	M. M.
Çorum	Kastamonu	Muğla
İ. Eker	T. Coşkan	H. Kitabcı
Kâtip		
İstanbul	Afyon K.	Antalya
F. Öymen	Ş. R. Hatipoğlu	N. Esad Sumer
Bolu	Bursa	Bursa
Dr. Zihni Ülgen	Dr. S. Konuk	A. Nevzat Ayas
Diyarbakır	Elâzığ	Giresun
Rüştü Bekit	M. F. Altay	M. Akkaya
Gümüşane	İsparta	İsparta
D. Sakarya	M. Karaağaç	R. Ünlü
İstanbul	İstanbul	Kayseri
S. Uraz	H. Ülkmen	F. Baysal
Kırklareli	Konya	Kütahya
B. Denker	R. Türel	A. Tiridoğlu
Maraş	Mardin	Ordu
M. Bozdoğan	R. Erten	H. Yalman
Samsun	Seyhan	Sivas
M. Ali Yörüker	S. Çam	Remzi Çiner
Tokad	Tunceli	Yozgad
H. N. Kışmır	M. Yenel	A. Sungur
Yozgad		
S. İçöz		

Muvakkat ikinci madde ile, bu kanunla tekaütlük hakkı verilen bir hizmette bulunanlar, ikinci maddede yazılı kurumlarda veya bunların yerini tuttuğu mülga müessese,

idare ve şirketlerde geçirdikleri hizmet müddetlerinin son on yılını borçlanmak suretiyle fiili hizmet müddetlerine ekletebilecekler, fakat bunlardan ikinci maddede yazılı kurumlardan maada ayrıca Devletin ücretli hizmetlerinde çalışanlar ise, Devletin ücretli hizmetlerinde geçirdikleri müddeti borçlanma yoluyla hizmet müddetlerine ekletmeyeceklerdir.

Devletin ücretli hizmetleri ile Devlet müesseselerindeki hizmetler arasında hiç bir bakımdan fark bulunmadığı cihetle borçlanmada Devletin ücretli hizmetlerinde geçirilen müddetin nazara alınmamasını haklı gör-

memekteyiz.

Devlet ücretlilerinin tekaütlük işi ile ilgili görüldüğü için ihdas edilen bu farkın Devlet ücretlilerinin tekaütlük işi ile hiç bir münasebeti bulunmadığı meydandadır. Devlet ücretlilerini değil yalnız bu kanunla kurulan sandığı ilgilendiren ve geriye doğru bir hak verilirken iki âmme müessesesinde geçen hizmetler arasında fark yaratan bu maddenin Devlet ücretli hizmetlerini de içine alacak şekilde tadilen kabul edilmesini dileriz.

Bolu
Calâl Saîd Siren

Kayseri
Suat Hayri Ürgüblü

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Devlet iktisadî teşekkülleri memurları Tekait sandıkları hakkında kanun lâyihası

MADDE 1 — 3460 sayılı kanuna tâbi Devlet iktisadî teşekkülleri bunlara bağlı müesseseler memurları için mezkûr kanunun birinci muvakkat maddesinin E bendine tevfikan veya mahsus bir kanunla hükmî şahsiyeti haiz olmak üzere kurulmuş veya kurulacak olan tekaüt sandıklarının teşkilât, idare faaliyetleriyle alâkalılara temin edeceği hak ve menfaatler işbu kanun hükümlerine tâbidir.

MADDE 2 — Bu kanuna tâbi sandıklardan bir veya bir kaçının diğer bir veya bir kafile yeni sandık vücutte getirmek üzere birleşmeleri caizdir. Sandıkların birleşmesi sandık idare heyetlerinin teklifleri üzerine mensup oldukları teşekküller idare meclislerince verilecek kararların bağlı buldukları vekâletçe tasdikına ve birden fazla vekâletlere bağlı buldukları takdirde bu hususta İcra Vekilleri Heyeti kararının istihsaline mütevakıftır.

Birleşik sandıklar, birleşme için verilen kararların ve unvanın Resmî gazetede ilânile beraber, hükmî şahsiyetlerini iktisap etmiş olurlar. Birleşik sandıklar yerlerine kaim oldukları sandıkların bütün hak ve vecibelerini devren alırlar ve devir tarihine kadar tazminat itası veya maaş tahsisi hakkında usulü dairesinde ittihaz edilmiş olup katılmış bulunan kararların tat-

bikma devam ederler.

MADDE 3 — Sandıkların sermaye ve gelirleri şunlardır:

1 - Sandığa dahil memurların aylıklarının tutarından mensup oldukları idarelerce her ay kesilecek % 5 ler,

2 - Birinci fıkrada yazılı aidata muadil olarak bu memurların mensup buldukları idarelerce her ay verilecek paralar,

3 - Hizmete ilk giren memurların ilk aylık tutarından kesilecek % 25 lerle aylıkları arttırılan memurların ilk bir aylık zamları,

4 - İşbu kanunda sandığa tediyesi derpiş olunan mebalig,

5 - Memurların aylıklarından cezaen kesilen paralar,

6 - Sandık sermayesinin bütün gelirleriyle müteferrik diğer gelirler ve teberrüler.

MADDE 4 — Üçüncü maddede yazılı bütün para ve bunların faizleri hiç bir suretle her hangi bir vergi ve resme tâbi olmadığı gibi haciz ve temlikleri de kabil değildir. Sandığın mevcudu ile alacakları Devlet emvaline mahsus hak ve rüçhanları haizdir.

MADDE 5 — Birinci maddede zikredilen memur tabirile:

a) Aylıkları 3659 sayılı kanunun ikinci mad-

desile dokuzuncu maddesinin birinci fıkrası hükmüne tâbi olan memurlar,

b) Aylıkları 3659 sayılı kanunun üçüncü maddesi hükmüne tâbi bulunan umum müdür ve muavinleri ile murakabe heyeti reis ve azaları,

c) Aylıkları 3659 sayılı kanunun 10 ncu maddesine tâbi daimî ve müseccel müstahdemler, kastedilmiştir.

3659 sayılı kanunun 9 ncu maddesinin ikinci fıkrasına müsteniden tayin edilen mukaveleler mütehasıslarla umumiyetle ecnebi müteahhıslar ve kanunun 10 ncu maddesine tâbi olan (C) fıkrasının şümülü haricinde kalan müstahdemler bu kanun hükümlerine tâbi değildirler.

MADDE 6 — Sandığa dahil memurların tekaütlüğe sayılacak daimî aylıklı ve müseccel hizmetleri evvelce 3460 sayılı kanuna tâbi teşekkül ve müesseseler ile halen buldukları idarelerde tekaüt aidatı kesilmeğe başladığı tarihten itibaren hesap olunur. Bu aidatı her hangi bir suretle kanunun neşriden evvel geri almış bulunan memurların yukarıki hükümden istifade edebilmeleri için almış oldukları parayı sandığa iade etmeleri şarttır.

Memurun almış olduğu parayı iadesi halinde bunun muadili olarak idareler aynı miktarda parayı sandığa yatırırılar.

MADDE 7 — Tekäuđe tâbi Devlet memurluklarında istihdam edilenlerden sandıkları bu kanuna tâbi idarelerde bir memuriyete intisap etmiş ve edecek olanların, sene kesri tam yapılmak üzere, maaşlı memuriyette geçen her hizmet senesi için son memuriyetlerine muhasas aslî maaşın iki misli Hazinece tekaüt sandığına yatırılır ve mezkûr hizmet müddetleri altıncı maddede yazılı idarelerdeki hizmetlerine zammolunur. ve bu para memurun tekaüt aidatı hükmünde sayılır.

Evvelce 3028 sayılı kanunun birinci maddesinin (a) fıkrası hükmüne tâbi tutulmuş olan Devlet memurlarının bu idarelerdeki hizmet müddetleri için de mezkûr fıkra hükmünden istifadeleri devam eder ve bu müddetler tekaütlük hesabında nazara alınır.

MADDE 8 — Mahsus bir kanunla tekaüt sandığı kurulmuş olan idarelerden sandıkları

bu kanuna tâbi idarelerde bir memuriyete geçenlerin evvelce bağlı buldukları tekaüt sandığına tediye ettikleri aidat ile buna muadil olarak çalıştıkları idareler tarafından tediye edilen yüzdeler temettüleriyle birlikte yeni sandığa devredilir ve bu suretle evvelce tanınmış olan tekaütlük müddetleri yeni intisap ettikleri idarelerde geçmiş sayılır. Bu gibi memurlardan evvelce haklarında 3028 sayılı kanunun birinci maddesinin (a) fıkrası hükümlerine göre muamele yapılmış olanların hakları devam der.

MADDE 9 — Sandıkları bu kanuna tâbi idarelerin birinden diğerine veya Devlet, hususî idareler ve belediyeler veyahut mahsus bir kanunla tekaüt sandığı kurulmuş olan diğer idarelerde tekaütlük hakkını haiz bir vazifeye geçen memurların birikmiş aidatları ile bunlara muadil olarak o tarihe kadar idareleri tarafından tediye edilmiş olan yüzdeler, temettüleriyle birlikte Hazineye veyahut memurun intisap ettiği tekaüt sandığına devredilir ve sandıkça tanınmış olan hizmet müddetleri tekaütlük müddetlerinin hesabında nazarı itibare alınır.

MADDE 10 — Üçüncü maddenin (b) ve (C) fıkralarında tadat edilen ve ihtisas yerlerinde çalışan memurların tekaütlüklerinde tahsil vaziyetlerine ve hizmet müddetlerine göre iktisap edecekleri derece aylığı esastır. Bu gibi memurların tekaüt aidatı da bu derece aylıkları üzerinden kesilir.

MADDE 11 — Her beş senede bir defa mecburen ve lüzumu halinde daha evvel sandığın malî vaziyeti ile tahsis formüllerinin mütehasısları tarafından tetkik ve teftişi neticesinde sandığın malî vaziyetinde darlık ve muvazenesizlik görülürse memur aylıklarından kesilecek sandık aidatı arttırılır ve sandığın daimî muvazenede bir halde bulundurulması temin edilir. Sandık menabisinin bolluğu halinde idarelerin ve memurların tekaüt sandığına ödeyecekleri aidat nisbetleri azaltılabilir. Bu artırma ve ek-siltmeler umumî heyet kararile olur.

MADDE 12 — Devlet iktisadî teşekküllerinin iştirakleri bulunduğu şirketlerle sermayesinin yarısından fazlası Devlete ait bulunan şirketlerin idare veya murakabelerinde devamlı bir vazifeye tayinleri alâkalı teşekkül idare meclisince tensip edilen memurların o teşek-

külle alâkaları ve tekaüt sandığındaki hakları mahfuz tutulur. Bunlar teşekkülde son aldıkları aylıklar üzerinden sandık aidatını ve intisap ettikleri şirketler de buna muadil olan miktarı tekaüt sandığına vermekle mükelleftirler.

MADDE 13 — Sandıklar bir reis, üç aza ile sandık müdüründen müteşekkil beş kişilik birer idare heyeti tarafından idare olunur. İdare heyetinin iki azası teşekkül Umum müdürlüğünce gösterilecek dört namzet arasından ve diğer iki azası teşekkülün müdür ve şefleri arasından, biri reis olmak üzere teşekkül idare meclisince seçilir. İntihap üç senede bir yapılır. Müddeti bitenlerin tekrar seçilmeleri caizdir.

Sandık idare heyeti reis ve azasına 3460 sayılı kanunun 45 nci maddesinin son fıkrasında derpiş edilen munzam vazifelerden her hangi biri bulunmamak şartile teşekkül tarafından ayda yüz lirayı geçmemek üzere bir ücret verilebilir.

MADDE 14 — Sandık memurları her sandığın bağlı bulunduğu teşekkül memurları hak ve salâhiyetini haizdirler. Bunların aylıkları ve sandığın diğer bilumum masrafları teşekkül bütçesinden temin olunur.

MADDE 15 — Sandıkların yıllık bütçe ve kadrolarile bilânço kâr ve zarar hesapları idare heyetlerince tanzim ve merbut oldukları teşekküllerin idare meclislerince tasdik edildikten sonra teşekküllerin bütçe kadro ve bilânço ve kâr ve zarar hesaplarile birlikte ve aynı usul dairesinde tasdik edilmek üzere alâkalı vekâlete gönderilir.

MADDE 16 — Birleşik sandıklar da bir reis ve üç aza ile sandık müdüründen müteşekkil birer idare heyeti tarafından idare olunur. İdare heyetinin reis ve azaları alâkalı teşekküllerin gösterecekleri beşer namzet arasından bağlı oldukları Vekâletçe tayin olunur.

Birleşik sandıkların müdürü alâkalı teşekküllerin gösterecekleri namzetler arasından bağlı oldukları Vekâletçe tayin olunur. Bu sandıklar bütçe, kadro, bilânço ve memur bakımlarından ayrı bir teşekkül imiş gibi 3460 sayılı kanunun hükümlerine tâbi ve idare heyetleri aynı kanunda yazılı idare meclisleri vazife ve salâhiyetlerini haiz olurlar. Bunların bilûmum

idare masrafları yerlerine kaim oldukları sandıkların bağlı oldukları teşekküllerce ve müsavî hisselerle temin olunur.

MADDE 17 — Bu kanunun ikinci maddesi mucibince birleştirilen sandıklarla, alâkalı Vekâletler birden fazla olduğu takdirde kurulan birleşik sandık 16 ncı madde hükümlerine tâbi olmak üzere İcra Vekilleri Heyetince tensip edilecek Vekâlete bağlanır.

MADDE 18 — İdare heyetleri, sandık mevcudunu tekaüt ve malûliyet ve yetim maaşları ile sair bilûmum tazminatı her zaman ve mutlak bir intizamla tediye ve tesviyeye müsait olacak veçhile tenmiye etmiye mecburdur. Bu maksatla :

a) Bu tediyaatın tedviri için lüzumu olup İdare heyeti ekseriyet nıسابı ile takarrür edecek bir meblâğı, ödenmiş sermayeleri 5 milyon lira veya fazla olan Millî bankalara vadesiz tevdiat halinde yatırılır.

b) Mütebakisinin % 50 sine kadarını nizam-namede tasrih edilecek esaslar dairesinde kendi hesabına iradı müemmen gayrimenkuller inşa ve iştirasına,

c) Mütebakisinin % 20 sine kadarını vadeleri üç seneyi geçmiyecek Hazine bonoları iskontosuna,

ç) Geri kalan kısmını da Devlet tahvilleri mübayaasına tahsis eder.

Yukarıdaki nisbetlerin her hangi bir surette tadili Umumî heyet kararile olur.

Sandık, cüzdanında bulunan Devlet tahvillerini istediği zaman satmak, nevelerini değiştirmek veya bunlar mukabilinde her hangi bir bankadan avans almak, Hazine bonolarını Türkiye Cumhuriyet Merkez bankasına veya diğer bankalara reeskont ettirmek, elindeki gayrimenkulleri satmak muamelelerini de ifaya me-zundur.

Sandığın parası, başkaca hakikî veya hükmiî hiç bir şahsa veya müesseseye ikraz edilemez.

MADDE 19 — 3 ncü maddede yazılı paraları vaktinde tevkif ve tahsil etmeyen veya tevkif ve tahsil edildiği günü takip eden 30 gün zarfında sandığa göndermeyen vezifedarlar bu paraları % 10 fazlasile tazmin ile mükelleftirler.

MADDE 20 — Bu kanunda tasrih edilmeyen hususlarda 1683 sayılı kanunla zeyilleri ve bun-

lara müteferri hükümler tatbik olunur.

MADDE 21 — Sandık idare heyetince tahsis muameleleri ve memurlara temini derpiş olunan sair hak ve menfaatler dolayısıyla ittihaz olunan kararlar aleyhine 30 gün zarfında alâkalılar tarafından sandığın bağlı bulunduğu vekâlet nezdinde itiraz edilebilir. Bu itiraz üzerine vekâletçe verilecek kararlar alâkadarlara yazı ile bildirilir. Bu kararlar aleyhine 60 gün içinde Devlet şûrasına müracaat olunabilir. Müddeti içinde itiraz edilmeyen kararlar kesbi katiyet eder.

MADDE 22 — 3460 sayılı kanunun 7 nci maddesinde yazılı Umumi murakabe heyetinde ve 2804 ve 2819 sayılı kanunlarla kurulu Maden tetkik arama enstitüsü ve Elektrik işleri etüt idaresinde bu kanun hükümlerine tâbi olmak üzere birer Tekâüt sandığı kurulmuştur. Ancak bu sandıkların idaresi bakımından teşekkül idare meclislerine düşen vazifeleri alâkalı vekillerin tasvipleriyle reis ve umum müdürlerin reisliğinde teşkil edilecek birer heyet tarafından görülür.

MADDE 23 — 3202 sayılı Türkiye Cümhuriyeti Ziraat bankası kanunile tekaütlük bakımından Ziraat bankası ve müesseseleri ve Tekâüt sandığı ile İstanbul Emniyet sandığının memurlarına ve Tekâüt sandığına tanınmış olan ve bu kanunda derpiş edilmeyen haklar mahfuzdur.

MUVAKKAT MADDE 1 — 3308 numaralı kanunun 13 ncü maddesile teşkil edilmiş bulunan yardım sandığı ilga edilerek memurlarile müstahdemleri tarafından bu sandığa yatırılan aidat ve ikramiyeler kendilerine iade olunur.

Ziraat işletmeleri kurumunda 3460 sayılı kanun hükmü dairesinde ve Tekâüt sandığı tesis maksadile yapılan tevkifat ve tediyata bu iadenin şümulü yoktur.

MUVAKKAT MADDE 2 — Hükmi şahsiyeti haiz bir Tekâüt sandığı teşkil edilmediği halde aynı maksatla, gerek memurun aylığından yapılmış olan tevkifat ve gerek teşekküller tarafından tediye edilen paralarla teşkil edilmiş bulunan fonlar ve temettüleri bu kanuna göre kurulmuş veya kurulacak olan tekaüt sandıklarına devrolunmuştur. Bu paralar sandıkların kuruluş tarihinden itibaren 15 gün içinde teşekküller tarafından alâkalı sandığa ödenir.

MUVAKKAT MADDE 3 — Tekâüt sandıkları bu kanun hükümlerine tâbi olan idarelerden henüz sandık kurmamış olanların idare meclisleri veya alâkalı idare makamları bu kanunun neşri tarihinden itibaren bir ay zarfında bunları kurmak ve faaliyete başlattırmak mecburiyetindedirler.

Bu kanun hükümleri dairesinde kurulacak sandıkların aynı müddet zarfında doğrudan doğruya kanunun ikinci maddesinde bahsi geçen birleşik sandıklar halinde kurulması da caizdir.

MADDE 24 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

MADDE 25 — Bu kanunun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

21 - III - 1941

Bş. V.	Ad. V.	M. M. V.
<i>Dr. R. Saydam</i>	<i>H. Menemencioglu</i>	<i>S. Arıkan</i>
Da. V.	Ha. V.	Mal. V.
<i>Fayık Öztrak</i>	<i>Ş. Saracoğlu</i>	<i>F. Ağralı</i>
Mf. V.	Na. V.	İk. V.
<i>Yücel</i>	<i>A. F. Cebesoy</i>	<i>H. Çakır</i>
S. İ. M. V.	G. İ. V.	Zr. V.
<i>Dr. H. Alataş</i>	<i>R. Karadeniz</i>	<i>Muhlis Erkmén</i>
Mü. V.		Ti. V.
		<i>M. Ökmen</i>

İKTİSAT ENCÜMENİNİN DEĞİŞTİRİŞİ

İktisadî Devlet teşekkülleri memurları tekaüt sandığı adile bir sandık teşkili ve idaresi hakkında kanun lâyihası

MADDE 1 — (İktisadî Devlet teşekkülleri memurları tekaüt sandığı) adile hükmi şahsiyeti ve idarî ve malî muhtariyeti haiz olmak ve 3460 sayılı kanun hükümlerine tâbi bulunmak üzere İktisat vekâletine bağlı bir sandık kurulmuştur.

MADDE 2 — Bu sandığa aşağıda gösterilen idarelerin memurları dahildir :

a) 3460 sayılı kanunun 7 nci maddesi hükmüne müsteniden kurulmuş olan Umumî Murakabe Heyeti,

b) Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası hariç olmak üzere 3460 sayılı kanunun birinci maddesi hükmüne tâbi İktisadî Devlet teşekkülleri,

c) 3460 sayılı kanunun 26 ncı maddesi hükmüne müsteniden kurulan müesseseler,

e) 2804 sayılı kanunla kurulmuş olan M. T. A. Enstitüsü,

d) 2819 sayılı kanunla kurulmuş olan Elektrik işleri etüt idaresi,

e) 2284 sayılı kanunla kurulan Halk Bankası (Halk Sandıkları dahil),

f) Bu kanunla kurulan sandık,

MADDE 3 — Sandığın sermaye ve gelirleri şunlardır :

1 — Sandığa dahil memurların aylıklarının tutarından mensup oldukları idarelerce her ay kesilecek % 5 ler,

2 — Birinci fıkrada yazılı aidata muadil olarak bu memurların mensup oldukları idarelerce her ay verilecek paralar,

3 — Hizmete ilk giren memurların ilk aylık tutarından kesilecek % 25 lerle aylıkları arttırılan memurların ilk bir aylık zamları,

4 — Memurların aylıklarından cezaen kesilen paralar,

5 — Sandık sermayesinin bütün gelirleriyle müteferrik diğer gelirler ve teberrüler.

MADDE 4 — Hükûmetin teklifi aynen

MADDE 5 — İkinci maddede zikredilen memur tâbirile :

a) Aylıkları 3659 sayılı kanunun 2 nci mad-

desile 9 ncu maddesinin birinci fıkrası hükmüne tâbi olan memurlar,

b) Aylıkları 3659 sayılı kanunun 3 ncü maddesi hükmüne tâbi bulunan umum müdür ve muavinleri ile murakabe heyeti reis ve azaları,

c) Aylıkları 3659 sayılı kanunun 10 ncu maddesine tâbi daimî ve müseccel müstahdemler kastedilmiştir.

3659 sayılı kanunun 9 ncu maddesinin 2 nci fıkrasına müsteniden tavin edilen mukaveleli mütehassıslarla umumiyetle ecnebi mütehassıslar ve kanunun 10 ncu maddesine tâbi olup «c» fıkrasının şumulü haricinde kalan müstahdemler bu kanun hükümlerine tâbi değildirler.

MADDE 6 — Sandığa dahil memurların tekaütlüğe esas olacak daimî aylıklı ve müseccel hizmetleri evvelce 3460 sayılı kanuna tâbi teşküil ve müesseseler ile halen buldukları idarelerde tekaüt aidatı kesilmeye başladığı tarihten itibaren hesap olunur. Bu aidatı her hangi bir suretle kanunun nesrinden evvel geri almış bulunan memurların yukarıki hükümden istifade edebilmeleri için almış oldukları parayı sandığa iade etmeleri şarttır.

Memurun almış olduğu parayı iadesi halinde bunun muadilini evvelce istirdat etmiş olan idareler aynen sandığa yatırırılar.

MADDE 7 — Tekäuđe tâbi Devlet memurluklarında istihdam edilenlerden bu kanunla ihdas edilen sandığa dahil idarelerde bir memuriyete intisap etmiş ve edecek olanların, sene kesri tam yapılmak üzere, maaşlı memuriyette geçen her hizmet senesi için son memuriyetlerine muhassas aslı maaşın iki misli Hazinece tekaüt sandığına yatırılır ve mezkûr hizmet müddetleri 6 ncı maddede yazılı idarelerdeki hizmetlerine zammolunur ve bu para memurun tekaüt aidatı hükmünde sayılır.

MADDE 8 — Mahsus bir kanunla tekaüt sandığı kurulmuş olan idarelerden bu kanunla ihdas edilen sandığa dahil idarelerde bir memuriyete geçenlerin evvelce bağlı buldukları tekaüt sandığına tediye ettikleri aidat ile buna

muadil olarak çalıştıkları idareler tarafından tediye edilen yüzdelere % 4 üzerinden hesap edilecek temettüleriyle birlikte yeni sandığa devredilir. Bu suretle evvelce tanınmış olan tekaütlük müddetleri yeni intisap ettikleri idarelerde geçmiş sayılır.

MADDE 9 — 7 nci ve 8 nci maddelerde mevzu bahis memurlardan bu kanunun neşirinden evvel haklarında 3028 sayılı kanunun 1 nci maddesinin «a» fıkrası hükümlerine göre muamele yapılmış olanların mezkûr fıkra hükümlerinden istifadeleri devam eder ve bu kanunla ihdas edilen sandığa dahil idarelerde geçen hizmet müddetleri de tekaüt hesabında sayılır.

MADDE 10 — 2 nci maddede yazılı idarelerden Devlet, hususî idareler ve belediyelerde veya mahsus bir kanunla tekaüt sandığı kurulmuş olan diğer idarelerde tekaütlük hakkını haiz bir vazifeye geçen memur ve müstahdemlerin birikmiş aidatları ile bilmukabele o tarihe kadar çalıştıkları idareler tarafından tediye edilmiş yüzdelere % 4 üzerinden hesap edilecek temettüleriyle birlikte Hazineye ve yahut memurun intisap ettiği tekaüt sandığına devredilir ve sandıkca tanınmış olan hizmet müddetleri tekaütlük müddetlerinin hesabında nazarı itibara alınır.

MADDE 11 — Hükûmetin 10 ncu maddesi aynen

MADDE 12 — Hükûmetin 11 nci maddesi aynen

MADDE 13 — Hükûmetin 12 nci maddesi aynen

MADDE 14 — Sandığın idaresi idare meclisine mevduktur. İdare meclisi, 2 nci maddenin a, b, c, d ve e fıkralarında yazılı idarelerin her biri tarafından üç sene müddetle tavin edilecek birer mümessilden tereküp eder. İdare meclisi her sene kendi azası arasından bir reis intihap eder. Müddeti biten azanın tekrar tayini caizdir. Sandığın müdürü idare meclisinin tabii azasıdır.

İdare meclisi azalarının, mensup oldukları idarelerde ayrıca bir vazifeleri bulunduğu takdirde, uhdelerinde 3460 sayılı kanunun 45 nci maddesinin son fıkrasında derpiş edilen münzam vazifelerden her hangi biri bulunmamak

şartile, ayda 100 lirayı geçmemek üzere bir ücret verilebilir.

MADDE 15 — Sandığın müdür ve muhasebecisi idare meclisinin inhasile İktisat vekili, tekaüt hakkını haiz memurları müdürün inhasile idare meclisi ve diğer memur ve müstahdemleri müdür tarafından tayin ve aynı merciler tarafından azolunurlar.

MADDE 16 — Sandığın bütçe ve kadrosu, takvim yılı itibarile müdürlükçe hazırlanarak idare meclisinin tasdiki ve İktisat vekâletinin tasvibile tekemmül eder.

MADDE 17 — Sandığın idare, maaş ve masrafları, sandığa dahil idareler arasında, bir sene evvel tediye edilmiş % 5 lerin baliğile mütenasiben taksim ve en çok dört taksitte peşinen tahsil olunur.

MADDE 18 — Vazifedarlar 3 ncü maddede yazılı paraları vaktinde tevkif ve tahsile ve bunları tevkif ve tahsil edildiği günü takip eden 30 gün zarfında sandığa göndermeğe mecburdurlar.

MADDE 19 — Bu kanunun kabili tatbik bulunduğu hallerde, tekaütlük muamelesinin icrası, tekaütlük, malûliyet ve yetim ve dul maaşlarının tahsis, tediye ve intikali, tekaüt hakkına esas hizmet müddetlerinin hesabı, malûliyetin sübutu, maaş sahiplerinin yoklama muameleleri ve tekaütlük muamelelerinde yaş tayini ve saire gibi hususlar için, 1683 sayılı kanunla zeyillerinin mülkî memurlara ait ve bu kanuna muhalif olmayan hükümleri tatbik olunur.

MADDE 20 — Sandık idare meclisince tahsis muameleleri ve memurlara temini derpiş olunan sair hak ve menfaatler dolayısıyla itti-haz olunan kararlar aleyhine tebliğ tarihinden itibaren 30 gün zarfında alâkalılar tarafından İktisat vekâleti nezdinde itiraz edilebilir. Bu itiraz üzerine vekâletçe verilecek kararlar alâkadarlara yazı ile bildirilir. Bu kararlar aleyhine tebliğ tarihinden itibaren 90 gün içinde Devlet şûrasına müracaat olunabilir. Müddeti içinde itiraz edilmeyen kararlar kesbi katiyet eder.

MADDE 21 — Bu kanunun 3, 4, 5, 8, 9, 10,

11, 12, 13, 19, 20 nci maddeleri Türkiye Cumhuriyeti Ziraat bankası memurları tekaüt sandığı ve sandığa dahil memurlar hakkında da tatbik olunur.

7 nci maddenin hükmü 13 - VI - 1937 tarihinden sonra Türkiye Cumhuriyeti Ziraat bankası memurları tekaüt sandığına dahil olanlar hakkında da caridir.

MADDE 22 — İcra Vekilleri Heyeti kararla Türkiye Cumhuriyeti Ziraat bankası memurları tekaüt sandığı bu kanunla kurulan tekaüt sandığına ilhak edilebilir.

MUVAKKAT MADDE 1 — Bu kanunla kurulan sandığa dahil idarelerde bu kanunun neşri tarihinde çalışmakta olan memurların:

1 - 3656 sayılı kanuna tâbi dairelerle hususî surette teşekkül eden ve tediye edilmiş sermayesi iki milyon lira veya daha ziyade olan Millî bankalar hariç olmak üzere 3659 sayılı kanunun 1 nci maddesinde yazılı bilûmum idarelerde,

2 - Bu idarelerin doğrudan doğruya veya bilvasıta istihlâf ettikleri kurumlarda veya hususî kanunla ifası derpiş olunan hizmetler için vücade getirdikleri teşkilâtlarda ücretle geçen daimî aylıklı ve müseccel hizmetleri aşağıda yazılı şartlar dairesinde bu memurların tekaütlük müddetine ilâve olunur.

a) Memurların bu müddetlere ait aldıkları aylıklardan % 5 sandık aidatı ile muadili % 5 lerin balığı sandıkça hesaplarına borç kaydedilir. Aldığı aylık bu kanunun neşri tarihindeki miktardan fazla olanların borcu bu son aylığa göre hesap olunur.

b) Bu borçlar bu kanunun neşriden itibaren dört ay sonra başlamak üzere aylıklarından san-

dık aidatma ilâveten ve aynı şartlar dahilinde % 10 kesilmek suretile tahsil olunur.

c) Bu borçlar için borçlunun diğer emvaline müracaat caiz olmadığı gibi ölenlerin kalan borçları da aranmaz. Bu gibi memurlar bu kanunun neşri tarihinden itibaren bir ay zarfında sandığa yazı ile müracaat ederek haklarında bu madde hükmünün tatbik edilmemesini isteyebilirler.

MUVAKKAT MADDE 2 — Devlet ziraat işletmeleri kurumu hakkındaki 3308 numaralı kanunun 13 ncü maddesile teşkil edilmiş bulunan yardım sandığı ilga edilerek memurlar ile müstahdemleri tarafından bu sandığa yatırılan aidat ve ikramiyeler kendilerine iade olunur.

Ziraat işletmeleri kurumunda 3460 sayılı kanun hükmü dairesinde ve tekaüt sandığı tesis maksadile yapılan tevkifat ve tediyeata bu iadenin şümulü yoktur.

MUVAKKAT MADDE 3 — Hükmi şahsiyeti haiz bir tekaüt sandığı teşkil edilmediği halde aynı maksatla, gerek memurun aylığından yapılmış olan tevkifat ve gerek idareler tarafından tediye edilen paralarla teşkil edilmiş bulunan fonlar ve temettüleri bu kanunla kurulan sandığa devrolunmuştur. Bu paralar bu kanunun neşri tarihinden itibaren on beş gün içinde alâkalı idareler tarafından sandığa ödenir.

MADDE 23 — Bu kanun neşri tarihinden meridir.

MADDE 24 — Hükümetin 25 nci maddesi aynen.

MALİYE ENCÜMENİNİN DEĞİŞTİRİŞİ

İktisadî Devlet teşekkülleri memurları Tekâüt sandığı adile bir sandık teşkili ve idaresi hakkında kanun

MADDE 1 — (İktisadî Devlet teşekkülleri memurları Tekâüt sandığı) adile hükmi şahsiyeti ve idarî ve malî muhtariyeti haiz olmak ve 3460 sayılı kanun hükümlerine tâbi bulunmak üzere bir sandık kurulmuştur.

MADDE 2 — Sandık İktisat vekâletinin nezaret ve murakabesi altında olup merkezi Ankara'dır.

MADDE 3 — Bu sandık, aşağıda yazılı ku-

rumların 4 ncü maddede tarif olunan memurların tekaütlük işlerine bakar :

- a) 3460 sayılı kanunun 7 nci maddesi hükmüne müsteniden kurulmuş olan umumî murakabe heyeti,
- b) 3460 sayılı kanunun 1 nci maddesi hükmüne tâbi İktisadî Devlet teşekkülleri,
- c) 3460 sayılı kanunun 26 ncı maddesi hükmüne müsteniden kurulan müesseseler,
- d) 2804 sayılı kanunla kurulmuş olan M. T. A. Enstitüsü,
- e) 2819 sayılı kanunla kurulmuş olan Elektrik işleri etüt idaresi,
- f) Sermayesinin en az yarısı Devlete veya İktisadî Devlet teşekküllerine ait bulunan şirketler,
- g) Bu kanunla kurulan sandık.

MADDE 4 — Üçüncü maddede zikredilen memur tabiri :

- a) Aylıkları 3659 sayılı kanunun 2 nci maddesile 9 ncü maddesinin birinci fıkrası hükmüne tâbi olan memurlar,
- b) Aylıkları 3659 sayılı kanunun 3 ncü maddesi hükmüne tâbi bulunanlar,
- c) Aylıkları 3659 sayılı kanunun 10 ncü maddesine tâbi sicilde kayıtlı ve musaddak kadrolara dahil daimî vazife gören müstahdemler, kastedilmiştir.

MADDE 5 — Sandığın idaresi idare meclisine mevdudur. İdare meclisi, 3 ncü maddenin a, b, d, ve e fıkralarında yazılı kurumların her biri tarafından üç sene müddetle tayin edilecek birer mümessilden tereküp eder. İdare meclisi her sene kendi azası arasından bir reis intihap eder. Müddeti biten azanın tekrar tayini caizdir. Sandığın müdürü idare meclisinin tabii azasıdır.

Sandığı mahkemelerle sair makam ve heyetlerde ve üçüncü şahıslara karşı sandık müdürü temsil eder.

MADDE 6 — İdare meclisi azalarının mensup oldukları kurumlarda ayrıca bir vazifeleri bulunduğu takdirde, uhdelerinde 3460 sayılı kanunun 45 nci maddesinin son fıkrasında derpiş edilen munzam vazifelerden her hangi biri bulunmamak şartıyla, ayda 100 lirayı geçmemek üzere bir ücret verilebilir.

MADDE 7 — Sandık idare meclisinin vazifeleri şunlardır :

- a) Sandık gelirlerini takip ve tahsil etmek,
- b) Sandık mevcudunu idare ve sandık muamelâtını murakabe etmek,
- c) Tekaüt ve malûliyet ve yetim maaşlarile tazminat ve ikramiyelere ait evrakı tetkik etmek ve kararlara bağlamak, tahsis muamelesini tescil etmek,
- d) Her sene sandığın bilânçosunu ve kâr ve zarar hesaplarını hazırlamak ve Umumî murakabe heyetine tevdi etmek,
- e) Müdürlükçe takvim yılı itibarile hazırlanacak sandık bütçe ve kadrosunu tetkik ve sandık ile İktisat vekâletinin tasvibine arz etmek,
- f) 20 nci madde hükmününün tatbikını temin etmek,
- g) Sandığın malî vaziyetini devamlı surette murakabe etmek ve yeni tedbirler alınmasını mucip ahvali İktisat vekâletine raporla bildirmek,

MADDE 8 — Sandık idare meclisi en az haftada bir defa ictimâ eder. Kararlar mürettep azanın ekseriyetile verilir. Reylerde müsavat halinde reisin bulunduğu taraf tercih olunur.

İdare meclisinin kararları deftere kayıt ve ictimâda bulunan aza tarafından imza edilir.

MADDE 9 — Sandığın müdür ve muhasebecisi idare meclisinin inhasile İktisat vekili, daimî memur ve müstahdemleri müdürün inhasile idare meclisi ve diğer memur ve müstahdemleri müdür tarafından tayin ve aynı merciler tarafından azlolunur.

MADDE 10 — Sandığın idare masraflarına memur maaş ve ikramiyeleri sandığa dahil kurumlar arasında bir sene evvel tediye edilmiş % 5 lerin baliğile mütenasiben taksim ve en çok dört taksitte peşinen tahsil olunur.

MADDE 11 — Sandığın sermaye ve gelirleri :

1 - Memurların aylıklarının tutarından mensup oldukları kurumlarca her ay kesilecek % 5 ler;

2 - Birinci fıkrada yazılı adata muadil olarak memurların mensup oldukları kurumlarca her ay verilecek paralar;

3 - Hizmete ilk giren memurların ilk aylık tutarından kesilecek % 25 lerle aylıkları arttırılan memurların ilk bir aylık zamları;

4 - Memurların aylıklarından inzibatî mahiyette kesilen paralar;

5 - 20 nci madde mucibince vazifedarlardan cezaen alınan % 10 lar;

6 - Sandık sermayesinin bütün gelirleriyle müteferrik diğer gelirler ve teberrüer. den teşekkül eder.

MADDE 12 — On birinci maddede yazılı bütün para ve bunların faizleri hiç bir suretle herhangi bir vergi ve resme tâbi olmadığı gibi haciz ve temlikleri de kabil değildir. Sandığın malları Devlet malları sayılır. Sandığın bütün mevcut ve matlubu Devlet emvaline mahsus hak ve rüçhanları haizdir.

MADDE 13 — Memurların tekaütlüğe esas olacak daimî aylıklı ve müseccel hizmetleri mensup buldukları kurumlarda aylıklarından tekaüt aidatı kesilmeğe başlandığı tarihten itibaren hesap olunur.

MADDE 14 — Tekauütlükleri 1683 ve 2097 ve 2204 sayılı kanunlara tâbi idareler memurluklarında istihdam edilenlerden bu kanunla ihdas edilen sandığa dahil kurumlarda bir memuriyete intisap etmiş ve edecek olanların sene kesri tam sayılmak üzere, maaşlı memuriyette geçen her hizmet senesi için son memuriyetine muhassas aslı maaşının iki misli Hazinece veya hususî idareler tekaüt sandığına bu kanunla kurulan sandığa yatırılır. Ve bu gibi memurların Devlette veya mezkur idarelerde geçmiş olan hizmet müddetleri bu kanunun haklarında tatbikinde sandıkça hesaba katılır.

MADDE 15 — Mahsus kanunla tekaüt sandığı kurulmuş olan idarelerden bu kanunla ihdas edilen sandığa dahil kurumlarda bir memuriyete geçenlerin evvelce bağlı buldukları tekaüt sandığına tediye ettikleri aidat ile buna muadil olarak çalıştıkları idareler tarafından tediye edilen yüzdeler, bilânçolarına göre hesap edilecek temettüleriyle birlikte yeni sandığa devredilir. Bu suretle evvelce tanınmış olan tekaütlük müddetleri yeni intisap ettikleri kurumlarda geçmiş sayılır.

MADDE 16 — 14 nci ve 15 nci maddelerde sözü geçen memurlardan bu kanunun neşrinden evvel haklarında 3028 sayılı kanunun 1 nci maddesinin a fıkrası hükümlerine göre muamele yapılmış olanların mezkûr fıkra hükümlerinden

istifadeleri devam eder. Ve bu kanunla ihdas edilen sandığa dahil kurumlarda geçen hizmet müddetleri de tekaüt hesabında sayılır.

MADDE 17 — Üçüncü maddede yazılı kurumlardan Devlet dairelerinde veya mahsus kanunla tekaüt sandığı kurulmuş olan idarelerde tekaütlük hakkını haiz bir vazifeye geçen memur ve müstahdemlerin birikmiş aidatları ile bilmukabele o tarihe kadar çalıştıkları kurumlar tarafından tediye edilmiş yüzdeler bilânçolarına göre hesap edilecek temettüleriyle birlikte Hazineye veyahut memurun intisap ettiği tekaüt sandığına devredilir ve sandıkça tanınmış olan hizmet müddetleri tekaütlük müddetlerinin hesabında nazarı itibare alınır.

MADDE 18 — Dördüncü maddenin b ve c fıkralarında tadât edilenlerle ihtisas yerlerinde çalışan memurların tekaütlüklerinde tahsil vaziyetlerine ve hizmet müddetlerine göre iktisap edecekleri derece aylığı esastır. Bu gibi memurların tekaüt aidatı da bu derece aylıkları üzerinde kesilir.

MADDE 19 — İktisat vekili her beş senede bir defa mecburen ve lüzumu halinde daha evvel sandığın malî vaziyeti ile tahsis formüllerini mütehassıslara tetkik ve teftiş ettirerek alınacak neticeye göre sandığın malî vaziyetinde darlık ve muvazenesizlik görürse memur aylıklarından kesilecek sandık aidatı arttırılır ve sandığın daimî muvazenede bir halde bulundurulması temin edilir. Sandık menabisinin bulunduğu halde idarelerin ve memurların tekaüt sandığına ödeyecekleri aidat yüzdeleri azaltılabilir. Bu arttırma ve eksiltmeler Umumî Heyet kararı olur.

MADDE 20 — Vazifedarlar on birinci maddede yazılı paraları vaktinde tevkif ve tahsile ve bunların tevkif ve tahsil edildiği günü takip eden 15 gün zarfında sandığa göndermeğe mecburdurlar. Bu hükmü yerine getirmeyenlerden tevkif ve irsale mecbur buldukları paralar % 10 fazlasile tahsil olunur.

MADDE 21 — Bu kanuna göre tekaütlük muamelesinin icrası, tekaütlük, malûliyet ve yetim maaşlarının tahsis, tediye ve intikali, tekaüt hakkına esas hizmet müddetlerinin hesabı, malûliyetin sübutu, maaş sahiplerinin yoklama mu-

ameleleri ve tekaütlük muamelesinde yaş tayini ve sairere gibi hususlar için 1683 sayılı kanunla müteferri hükümlerinin mülki memurlara müteallik olup bu kanuna muhalif bulunmayan hükümleri tatbik olunur.

MADDE 22 — Sandık idare meclisince tahsis muameleleri ve memurlara temini derpiş olunan sair hak ve menfaatler dolayisile ittihaz olunan kararlar aleyhine tebliğ tarihinden itibaren 30 gün zarfında alâkâhlar tarafından İktisat vekâleti nezdinde itiraz edilebilir. Bu itiraz üzerine vekâletçe verilecek kararlar alâkâdarlara yazı ile bildirilir. Bu kararlar aleyhine tebliğ tarihinden itibaren 90 gün içinde Devlet Şurasına müracaat olunabilir. Müddeti içinde itiraz edilmeyen kararlar kesbi katiyet eder.

MADDE 23 — Türkiye Cümhuriyeti Ziraat ve Türkiye Cümhuriyet Merkez ve Emlâk ve Eytam bankaları memurları için kurulmuş olan tekaüt sandıkları idarî ve malî muhtariyetlerini muhafaza ve faaliyetlerine devam etmekle beraber, bu bankaların gerek sandık ve gerek sandığa dahil memurları hakkında bu kanunun 4, 11, 12, 14, 15, 17, 18, 19, 20, 21 ve 22 nci maddelerile muvakkat birinci maddesi hükümleri tatbik olunur.

MUVAKKAT MADDE 1 — Bu kanunla kuralan sandığa dahil kurumlarla 23 ncü maddede zikri geçen bankalarda bu kanunun neşri tarihinde çalışmakta olan memurların:

1 - 3656 sayılı kanuna tâbi dairelerle 3659 sayılı kanunun 1 nci maddesinde yazılı bilûmum idarelerde,

2 - Bu idarelerin doğrudan doğruya veya bilvasıta istihlâf ettikleri kurumlarda veya hususî kanunla ifası derpiş olunan hizmetler için vücade getirdikleri teşkilâtlarda ücretle geçen daimî aylıklı ve müseccel hizmetleri aşâğrda yazılı şartlar dairesinde bu memurların tekaütlük müddetine ilâve edilir:

a) Memurların bu müddetlere ait aldıkları aylıklardan % 5 sandık aidatı ile muadili % 5 lerin balığı sandıkça hesaplarına borç kaydedilir. Aldığı aylık bu kanunun neşri tarihinden

deki miktardan fazla olanların borcu bu son aylığa göre hesap olunur. Bu borçlar bu kanunun neşrinden itibaren 4 ay sonra başlamak üzere aylıklarından sandık aidatına ilâveten ve aynı şartlar dahilinde % 10 kesilmek suretile tahsil olunur.

b) Bu borçlar için borçlunun diğer emvaline müracaat caiz olmadığı gibi ölenlerin kalan borçları da aranmaz.

Bu gibi memurlar bu kanunun neşri tarihinden itibaren iki ay zarfında sandığa yazı ile müracaat ederek haklarında bu madde hükmünün tatbik edilmemesini isteyebilirler.

MUVAKKAT MADDE 2 — Tekâüt aidatını bu kanunun neşri tarihinden evvel mensup oldukları kurumlardan geri almış olanlar, aldıkları paranın tevkifatı olarak iki mislini, kanunun neşri tarihinden itibaren bir yıl zarfında sandığa ödedikleri takdirde 13 ncü madde hükmünden istifade ederler.

MUVAKKAT MADDE 3 — Hükmi şahsiyeti haiz bir tekaüt sandığı teşkil edilmediği halde aynı maksatla gerek memurun aylığından yapılmış olan tevkifat ve gerek idareler tarafından tediye edilen paralarla teşkil edilmiş bulunan sermayeler ve temettüleri bu kanunla kuralan sandığa devrolunmuştur. Bu paralar bu kanunun neşri tarihinden itibaren 15 gün içinde alâkalı kurumlar tarafından sandığa ödenir.

MUVAKKAT MADDE 4 — Devlet Ziraat İşletmeleri Kurumu hakkındaki 3308 numaralı kanunun 13 ncü maddesile teşkil edilmiş bulunan yardım sandığı ilga edilerek memurlarile müstahdemleri tarafından bu sandığa yatırılan aidat ve ikramiyeler kendilerine iade olunur. Ziraat İşletmeleri Kurumunda 3460 sayılı kanun hükmü dairesinde ve tekaüt sandığı tesis maksadile yapılan tevkifat ve tediye bu iadenin şümulü yoktur.

MADDE 24 — Bu kanun neşri tarihinden meridir.

MADDE 25 — Bu kanunun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

BÜTÇE ENCÜMENİNİN DEĞİŞTİRİŞİ

İktisadi Devlet teşekkülleri memurları tekaüt sandığı hakkında kanun lâyihası

Bölüm - 1

Sandığın kurulması ve idaresiyle ilgili hükümler

BİRİNCİ MADDE — İktisadi Devlet teşekkülleri memurları tekaüt sandığı adıyla Ankara'da hükmi şahsiyeti haiz bir sandık kurulur. Sandık, Maliye vekâletine bağlı ve 3460 sayılı kanun hükümlerine tabidir.

İKİNCİ MADDE — İktisadi Devlet teşekkülleri memurları tekaüt sandığı:

- a) 3460 sayılı kanun ile kurulan umumî murakabe heyeti;
- b) Aynı kanunun 1 ve 50 nci maddelerinde yazılı İktisadi Devlet teşekkülleri;
- c) Aynı kanunun 26 nci maddesinde yazılı müesseseler;
- d) Maden tetkik ve arama enstitüsü;
- e) Elektrik işleri etüd idaresi;
- f) Sermayesinin en az yarısı Devlete veya İktisadi Devlet teşekküllerine ait şirketler;
- g) 151 sayılı kanunla kurulan Ereğli kömür havzası sağlık teşkilâtı ve amele birliği;
- h) Bu kanunla kurulan sandık memurlarının tekaütlük işlerini görür.

Bu bölümde geçen kurum tâbirinden bu maddede yazılanlar anlaşılır.

ÜÇÜNCÜ MADDE — Bu kanunla konulan haklardan:

- a) Aylıkları 3659 sayılı kanunun 2 nci maddesiyle 9 ncu maddesinin birinci fıkrası hükmüne tabi daimî memurlar;
- b) Aylıkları aynı kanunun 3 ncu maddesi hükmüne tabi olan Umumî murakabe heyeti reis ve âzalarıyla umum müdür ve muavinleri;
- c) Aylıkları aynı kanunun 10 ncu maddesi hükmüne tabi olanlardan (İş kanunu hükümlerine göre sigorta hakları gözetilenler hariç) daimî kadrolara giren memur ve müstahdemler faydalanır.

DÖRDÜNCÜ MADDE — Sandığı, idare meclisi idare eder. İdare meclisi; Maliye vekâletince ve Sümerbank, Etibank, Toprak mahsulleri ofisi, Devlet ziraat işletmeleri kurumu, Türkiye şeker fabrikaları anonim şirketi idare meclislerince seçilecek birer âzadan tereküp eder. İdare meclisi âzalarının müddeti üç yıldır. İdare meclisi her yıl kendi âzası arasından bir reis seçer. Müddeti biten âza yeniden seçilebilir. Sandık müdürü idare meclisinin tabii âzasıdır.

İdare meclisi reisi ile seçilmiş âzasından kurumlarda memur bulunanlara, uhdelerinde 3460 sayılı kanunun 45 nci maddesinin son fıkrasında yazılı munzam vazifelerden biri bulunmamak şartıyla, ayda yüz lirayı geçmemek üzere bir ücret verilebilir. Maliye vekâletince seçilecek âza da memur ise aynı ücreti alabilir.

Memurlar dışında seçilenlere kadroda yazılı ücret verilir.

BEŞİNCİ MADDE — Sandığı, müdür temsil eder. Mahkemelerde sandık hukuku Hazine veya kurumlar avukatları tarafından da takip olunabilir.

ALTINCI MADDE — İdare meclisi sandık muamelâtını tanzim, gelirlerini takip ve tenmiyesini temin eder. Sandık müdürlüğünce hazırlanan yıllık bütçe ve kadroları tetkik ve tasdik ile Maliye vekâletinin tasvibine arzeyler. Bundan başka:

a) Bu kanuna göre bağlanacak maaşlarla verilecek tazminat ve ikramiyelere ait tahsis evrakını tasdik eder;

b) Sandığın yıllık bilânço ve kâr ve zarar hesaplarını hazırlıyarak Umumî murakabe heyetine verir;

c) Sandığın malî durumu yeni tedbirler alınmasını icabettirdiği takdirde keyfiyeti Maliye vekâletine bir raporla bildirir ve nizamname ile tâyin edilecek vazifeleri de görür.

YEDİNCİ MADDE — İdare meclisi, en az, 15 günde bir toplanır. Toplantı ve müzakerelerde bulunan âza, dörtten az olamaz.

SEKİZİNCİ MADDE — Sandık müdürü ve muhasebecisi idare meclisinin inhasıyla Maliye vekili, şef ve daha yukarı derecedeki memurlar müdürün inhasıyla idare meclisi ve diğer memur ve müstahdemler de müdür tarafından tâyin olunur. Sandık müdürünün aylığı 3659 sayılı kanunun 3 ncü maddesine göre verilir.

DOKUZUNCU MADDE — Sandığın gelirleri:

a) Üçüncü maddede yazılı memurların aylıkları tutarının tamamı üzerinden, mensup oldukları kurumlarca her ay kesilen % 5 ler ile aynı miktar üzerinden kurumlarca her ay verilen % 5 ler;

b) Hizmete alınan memurların ilk tam aylıklarından kesilen % 25 ler ile aylıkları artanlardan ilk tam aylıklarının artış farkları;

c) Memurların aylıklarından kesilen inzibatî para cezaları;

d) 15 nci madde mucibince alınan % 10 lar;

e) Kurumlarda pul bayiliği yapan memurların aldıkları satış aidatının % 75 leri;

ile sandığın gelirlerinin nemalandırılmasından hâsil olan kârlar ve diğer müteferrik gelirler ve teberrulardan terekküp eder.

Memura kanuni, idari ve hükmi sebeplerle aylığının eksik verilmesi (a) ve (b) fıkralarındaki aidat miktarını azaltmaz.

ONUNCU MADDE — Sandığın mevcudat ve alacakları, Devlet mallarının hak ve rüçhanlarını haizdir. Sandığın gelirleri bilûnum vergi, resim ve harçlardan muaf olduğu gibi haciz ve temlik de edilemez.

ON BİRİNCİ MADDE — Memurların bu kanun ile iktisap ettikleri tekaütlük ve tazminat hakları, aylıkları tutarının tamamı üzerinden 9 ncü maddeye göre kesilen aidatın ilgili bulunduğu ay başından itibaren başlar.

Memur, ancak asli hizmeti üzerinden tekaütlük hakkı iktisap edebilir.

Fiili hizmet müddeti, sandık aidatının verildiği müddete göre hesap edilir.

ON İKİNCİ MADDE — İhtisas mevkii aylığı alan veya 3 ncü maddenin (b) fıkrasında yazılı olan memurların tekaütlük aidatı, tahsil vaziyetlerine ve hizmet müddetlerine nazaran 3659 sayılı kanun hükümlerine göre bulunmaları lâzımgelen derece aylığı tutarı üzerinden hesap edilir. Bunlar terfi müddetlerini doldurduka iktisap ettikleri derece aylığı, aidatlarına esas olur.

Üçüncü maddenin (c) fıkrasında yazılı olanların almakta oldukları ücretlerin 3659 sayılı kanunda yazılı derecelere göre muadili dereceleri bulunarak haklarında bu derecelerde bulunan memurlar gibi ve birinci fıkra hükümlerine göre

re muamele olunur. Ancak bu şekilde muamele yapılması kendilerine bu kanun hükümleri dışında bir hak vermez.

Bu maddede yazılı memurlar tekaütlik aidatına esas olan aylıklara göre hak kazanırlar.

ON ÜÇÜNCÜ MADDE — Kurum memurlarından iken 2 nci ve 23 nci maddelerde yazılı kurumların idare meclisi reis ve âzalığine veya murakıplığına seçilenlerin tekaütlik hakkı 12 nci maddedeki kayıtlarla yürütülür.

ON DÖRDÜNCÜ MADDE — Maliye vekili, her beş yılda en az bir defa sandığın malî durumunu mütehassıslarına inceletir. Bu incelemelerin sonunda bu kanuna göre yapılacak tediyelerin veya aidatın değiştirilmesi neticesine varılırsa, alınacak tedbirler, bir kanun lâyihası ile Büyük Millet Meclisine arz olunur.

ON BEŞİNCİ MADDE — Dokuzuncu madde mucibince tahsil edilen sandık gelirleri tahsillerinden en geç on beş gün içinde kurumların tediye ile alâkalı memurları tarafından sandığa gönderilir. Bu müddet içinde gönderilmeyen veya eksik tahsil edilen sandık gelirleri tediye ile alâkalı memurlardan yüzde on fazlasıyla Tahsili emval kanununa göre tahsil olunur. Ancak tahsil olunamıyan sandık gelirleri asılları kurumlardan alınır.

ON ALTINCI MADDE — Tekaiüt, mâlûliyet, dul ve yetim aylıkları tahsisine, tazminat verilmesine ve sandığı ilgilendiren muamelelerle bu kanunda yazılı olmayan hallerde «Diyarı muhasebata ait olan hükümler hariç» 2904 sayılı kanunun 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 33, 34 ve 39 ncu maddeleriyle 4001 sayılı kanunun 5 ve 19 ncu maddelerinin bu kanuna aykırı olmayan hükümleri tatbik olunur.

Şu kadar ki, bu kanun hükümlerine göre bağlanacak tekaüt aylığı, fiili hizmet müddeti aynı olan bir alt derecedeki Devlet memuruna 1683 sayılı kanun mucibince bağlanacak tekaüt aylığını geçemez. Ancak son bulunduğu memurivette iki terfi müddetini dolduranlara bulunduğu derece üzerinden tekaüt aylığı bağlanır. Dul ve yetim aylıkları da bu hükme göre hesap olunur.

ON YEDİNCİ MADDE — İdare meclisince verilen ve memurların haklarıyla ilgili olan kararlar aleyhine alâkadarlar tarafından tebliğ tarihinden itibaren otuz gün içinde Maliye vekâletine itiraz edilebilir. Bu hususta itiraz tarihinden itibaren bir ay içinde vekâletçe verilerek alâkadarlara yazı ile tebliğ edilen kararlar aleyhine Devlet şûrasına 60 gün içinde müracaat olunabilir.

Bu maddede yazılı müddetler içinde itiraz edilmeyen kararlar katilesir.

İtirazlar, tahsis muamelesini veya yapılacak tediyeleri durdurmaz.

Bölüm - 2

Tekaüt sandıklarının ilgilendiren hükümler

ON SEKİZİNCİ MADDE — Kanunla kurulu tekaüt sandıklarıyla ilgili memur ve müstahdemler, fiili hizmet müddetleri 25 yılı ve yaşları 50 yi doldurmak şartıyla tekaütliğini isteyebilirler. Sandıklarla ilgili kurumlar 25 fiili hizmet yılını dolduranları tekaüt edebilir.

30 fiili hizmet yılını dolduranlara 4001 sayılı kanunun 15 nci maddesine göre ikramiye verilir.

Yetim maaşları kız çocuklarda 25, erkek çocuklarda 19 yaşını doldurunca-ya kadar verilir. Evlenen kız çocukların maaşları kesilir.

ON DOKUZUNCU MADDE — 1683 sayılı kanun hükümlerine tabi olanlardan kanunla kurulan tekaüt sandıklarıyla ilgili kurumlardaki bir vazifeye veya bu kurumlardan 1683 sayılı kanun hükümlerine tabi bir hizmete veya bu kurumların birinden diğerine geçmiş ve geçecek olanların tekaütlüğe esas olan fiili hizmet müddetleri aşağıdaki şartlarla birleştirilerek yürütülür:

a) 1683 sayılı kanun hükümlerine tabi olanlardan yukarıda yazılı kurumlara geçenlerin her fiili hizmet yılı için son asli maaşlarının iki misli, ayrıldıkları yerlerin tekaüt tahsisatından ilgili sandığa toptan yatırılır.

Yıl kesirleri tam ve yatırılan paranın yarısı memur aidatı ve yarısı da kurumlarca yatırılan para sayılır;

b) Yukarıda yazılı kurumlardan 1683 sayılı kanun hükümlerine tabi bir hizmete geçenlerin ilgili sandığa yatırdıkları aidat ile bunlar için kurumlarca yatırılan paralar yüzde dört faiziyle birlikte geçtikleri yerlerin veznelerine veya tekaüt sandıklarına toptan yatırılır;

c) Yukarıda yazılı kurumların birinden diğerine geçilmesi halinde (b) fıkrasındaki hükümler tatbik olunur;

d) Yukarıdaki fıkralarda yazılı şartların gecikmesi memur haklarının temin ve tediyesini durdurmaz;

e) 3557 sayılı kanun ile 3803 sayılı kanunun 18 nci maddesine göre kurulan tekaüt sandıklarına dahil olanlarla 3137 sayılı kanunun 41 nci maddesinde yazılanlar hakkında bu madde hükmü tatbik edilmez.

YIRMİNCİ MADDE — Kanunla kurulu tekaüt sandıklarına borçlu olanlardan 19 ncu maddeye göre bir hizmetten diğerine geçenlerin borçları, tabi olduğu şartlarla tahsil edilmek üzere, ilgili sandıklara veya yerlere devrolunur. Ancak yüzde beş borçlandırılmak suretiyle geriye doğru tekaüt hakkı kazanmış olanların borçlarının tamamı, iki misline çıkarılarak, tahsil edilir.

YİRİMİ BİRİNCİ MADDE — İlgili sandıklardan aidatını almış olanlar hakkında 19 ncu madde hükmünün tatbiki bu aidatın alındığı tarihten itibaren yüzde beş faizi ile birlikte derhal toptan ödenmesine bağlıdır.

YİRİMİ İKİNCİ MADDE — 1683 sayılı kanuna göre veya kanunla kurulu tekaüt sandıklarından tekaüt maası alanlar, bu sandıklarla ilgili bir kurumda hizmete alındıkları takdirde sandıklarla tekrar ilgilendirilmez ve tekaüt maaşları da buralarda hizmetleri devam ettikçe kendilerine verilmez. Bunların yaş hadleri hususi kanunlardaki hükümlere tabidir.

YİRİMİ ÜÇÜNCÜ MADDE — Türkiye Cumhuriyet Merkez bankası kanununa göre kurulan tekaüt sandığı hakkında da bu kanun hükümleri tatbik olunur. Bu bankanın ve Türkiye Cumhuriyeti Ziraat bankası ile Emlâk ve Eytam bankasının mevcut tekaüt sandıkları, sandıkları ile sandığa dahil memur ve müstahdemlerinin müktesep hakları mahfuz kalmak şartıyla faaliyetlerine müstakillen devam ederler.

Muvakkat hükümler

MUVAKKAT BİRİNCİ MADDE — 14 ncu madde mucibince yapılacak ilk tetkik, bu kanunun neşri tarihinden itibaren iki yıl içinde iera olunur.

MUVAKKAT İKİNCİ MADDE — Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte, bu kanunla tekaütlük hakkı verilen hizmetlerde ve Türkiye Cumhuriyet Merkez bankasında bulunanların ikinci maddede yazılı kurumlarda veya bunların

yerini tuttuğu mülga müessese, idare ve şirketlerde geçirdikleri hizmet müddetlerinin en çok son on yılı 11 nci ve muvakkat 4 nci maddelere göre tesbit olunan fiili hizmet müddetlerine aşağıdaki kayıtlarla eklenir:

a) On yıla kadar geçen hizmet müddetlerini fiili hizmet müddetlerine ekletmek isteyenler, bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç ay içinde mensup oldukları kurumlar vasıtasıyla sandıklara müracaat ederler.

b) Vaktinde müracaat edenlerin on yıl içinde aldıkları aylık tutarlarının mecmuunun % 10 u alâkalı sandıklarca, namlarına borç yazılır.

Bu borçlar, bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihi takibeden beşinci ay başından başlamak üzere her ay kesilen tekaütlük aidatından başkaca 9 ncu maddedeki esaslara göre, aylıkları tutarının tamamından % 5 kesilerek tahsil olunur.

c) Borçlarını ödemediği tazminat almak suretiyle sandıklarıyla alâkaları kesilenlerin borç bakiyeleri, tazminatlarından indirilir. Tekaiüt edilenlerin borç bakiyeleri de tekaüt aylıklarından % 5 kesilmek suretiyle tahsil olunur.

Ölenlerin borçları aranmaz.

MUVAKKAT ÜÇÜNCÜ MADDE — İkinci maddede yazılı kurumlarla bunların yerini tuttuğu mülga müessese, idare ve şirketlerde bulunmuş olupta bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte bir kanunla tekaütlük hakkı verilen bir hizmette bulunanların bu hizmetlerde geçirdikleri en son on yıl, fiili hizmet müddetlerine muvakkat 2 nci madde hükmüne göre eklenir. Bu madde hükmünden istifade edenler 1683 sayılı kanunun şümülüne giren hizmetlerde buldukları takdirde buldukları yerlere karşı borçlanırlar.

MUVAKKAT DÖRDÜNCÜ MADDE — 3460 sayılı kanunun muvakkat maddesinin (e) fıkrası hükümlerine göre tekaüt sandığı aidatı verenler hakkında bu aidatın verildiği müddet için dahi bu kanun hükümleri tatbik olunur.

MUVAKKAT BEŞİNCİ MADDE — 2159 sayılı kanunun 7 nci maddesiyle 3028 sayılı kanun hükümlerine tabi tutulmuş olanlar hakkında bu kanunun 19 ncu maddesi hükümleri aşağıdaki şartlarla tatbik olunur:

a) Haklarında 19 ncu maddenin tatbik edilmesini isteyenler bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç ay içinde bağlı oldukları idare ve kurumlar vasıtasıyla ilgili yerlere veya sandıklara müracaat ederler.

b) Vaktinde müracaat edenlerden:

1. 2159 sayılı kanunun 7 nci maddesiyle 3028 sayılı kanun hükümlerine göre sandıklarla ilgilendirilmeyenler, sandıklara aidat ödemedikleri müddet içinde almış oldukları aylıkların tutarının mecmuunun % 5 ini sandıklara borçlanırlar. İlgili kurumlar bu % 5 lerin muadilini ilgili sandıklara toptan öderler.

2. 2159 sayılı kanunun 7 nci maddesiyle 3028 sayılı kanun hükümlerine göre tazminat alarak sandıklarla ilgilenenler aldıkları parayı sandıklara veya ilgili yerlere borçlanırlar. Bu tazminattan kesilen vergiler Hazinece sandıklara toptan ödenir.

c) (b) fıkrasına göre tahakkuk eden borçlar 3656 ve 3659 sayılı kanunlara tabi idare ve kurumlardan hizmet mukabili alınan aylık, her türlü ikramiye ve tahsisat (muvakkat tazminat ve fevkalâde zam hariç) ve tekaüt sandıklarından alınan aylık ve tazminatın tamamı üzerinden % 10 kesilerek tahsil olunur.

Ölenlerin borçları aranmaz.

d) Bu kanun yürürlüğe girmeden evvel tekaüt edilenler hakkında bu madde hükümleri tatbik edilmez.

MUVAKKAT ALTINCI MADDE — 2921 sayılı kanunun muvakkat üçüncü

maddesinin (f) fıkrasına göre borçlandırılmalarını istememiş olanlar hakkında, bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç ay içinde İnhisarlar idaresi vasıtasıyla İnhisarlar tekaüt sandığına müracaat etmek şartıyla 2921 sayılı kanunun muvakkat üçüncü maddesi hükümleri tatbik olunur.

MUVAKKAT YEDİNCİ MADDE — Türkiye Cumhuriyeti Ziraat bankasından tekaütlük aidatı ve yardım sandığından para alarak ayrılan ve bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte tekaütlük hakkı veren bir hizmette bulunupta 3202 sayılı kanunun 62 nci maddesine göre beyanname vermemiş olanların sakıt olan tekaütlük hizmet müddetleri, aşağıdaki kayıtlarla tekaütlük fiili hizmet müddetlerine eklenir:

a) Sakıt olan tekaütlük hizmet müddetlerini tanıtmak isteyenler, bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren iki ay içinde halen buldukları dairelere veya mensup oldukları kurumlar vasıtasıyla sandıklara bir beyanname ile müracaat ederler;

b) Vaktinde müracaat edenlerin evvelce aldıkları paralar, 3202 sayılı kanunun 62 nci maddesine göre, alâkalı daire ve sandıklarca, namlarına borç yazılır.

c) (a) fıkrasına göre verilen beyannamede 3202 sayılı kanunun 62 nci maddesine göre beyanname verilmesi halinde şimdiye kadar alınan aylıklardan ödenmesi icabeden paralar gösterilir ve bu paralara ödenmesi lâzımgelen tarihlerden itibaren % 5 faiz yürütülür; faizi ile birlikte balığı % 5 faizle ve 3 senede ödenmek üzere müsavi taksitlerle alâkalılardan tahsil olunur. Bu borç, ölüm halinde sakıt olmaz.

(b) fıkrasında yazılı borç miktarından (c) fıkrasında yazılı borç miktarı (faizler hariç) indirildikten sonra bakiyesi 3202 sayılı kanunun 62 nci maddesine göre tahsil olunur.

MUVAKKAT SEKİZİNCİ MADDE — 22 nci maddede yazılı mütekaütlerden bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte, kanunla kurulu tekaüt sandıklarıyla ilgilenmiş olanlar:

a) Sandıklarla ilgilerini kesmek istedikleri takdirde bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç ay içinde ilgilikurumlar vasıtasıyla sandıklara müracaat ederek ödedikleri aidatı % 4 faiziyle birlikte geri alırlar. Kurumların bu memurlar için ödedikleri paralar da % 4 faiziyle birlikte kurumlara geri verilir.

b) Müddeti içinde müracaat etmedikleri takdirde bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten evvel iktisap ettikleri hakları muhafaza ederler.

MUVAKKAT DOKUZUNCU MADDE — Bu kanunun ikinci maddesinde yazılı kurumlarda, 3460 sayılı kanunun muvakkat maddesinin (e) fıkrası hükümlerine göre, tekaüt sandığı geliri olarak toplanan paralarla buna ait hak ve vecibeler bu kanunla kurulan İktisadi Devlet tesekkiülleri tekaüt sandığına intikal eder. Kurumlar bu paraları ve bunlarla ilgili kayıtların ve evrakın asıl veya suretlerini bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç ay içinde sandığa vermeğe mecburdurlar.

MUVAKKAT ONUNCU MADDE — 3308 sayılı kanunun 13 ncü maddesiyle kurulan yardım sandığı kaldırılmıştır. Devlet ziraat işletmeleri kurumu memur ve müstahdemlerinin yardım sandığına yatırdıkları aidat ve ikramiyelerle bunların faizleri kendilerine iade olunur.

Son hükümler

YIRMI DÖRDÜNCÜ MADDE — Bu kanun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay içinde tatbik suretini gösterir bir nizamname yapılır.

YIRMI BEŞİNCİ MADDE — Bu kanuna aykırı hükümler kaldırılmıştır.

YIRMI ALTINCI MADDE — Bu kanun neşri tarihinden itibaren yürürlüğe girer.

YIRMI YEDİNCİ MADDE — Bu kanunun hükümlerini İcra Vekilleri Heyeti yerine getirir.

